

รายงานผลการประเมินทางคณิตศาสตร์การประกันภัย

สำหรับร่างพระราชกฤษฎีกากำหนดหลักเกณฑ์

และอัตราการจ่ายเงินสมทบ

ประเภทของประโยชน์ทดแทน ตลอดจนหลักเกณฑ์และเงื่อนไขแห่งสิทธิใน
การรับประโยชน์ทดแทนของผู้ประกันตนตามมาตรา 40 พ.ศ. ....

ถาวร สกุกพาณิชย์

บุญยวีร์ เอื้อศิริวรรณ

อรรวรรณ ประสิทธิ์ศิริผล

สำนักงานวิจัยเพื่อการพัฒนาหลักประกันสุขภาพไทย (สวปก.)

เครือข่ายสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.)

ได้รับการสนับสนุนจากแผนงานพัฒนาคุณภาพชีวิตแรงงาน

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

มกราคม 2554

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

กำลังแรงงานส่วนใหญ่ของประเทศไทย เป็นแรงงานซึ่งอยู่นอกระบบการจ้างงาน (Informal sector) ประกอบด้วย เกษตรกร ผู้ประกอบอาชีพอิสระ และผู้รับงานไปทำที่บ้าน ประมาณ 24 ล้านคน นั้นสามารถเข้าสู่ระบบประกันสังคมได้โดยสมัครใจ ซึ่งการสมัครใจดังกล่าวในระบบประกันสังคมจะแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ลูกจ้างที่สิ้นสภาพการเป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 33 สามารถประกันตนต่อได้โดยสมัครใจภายในระยะเวลา 6 เดือนนับจากวันที่สิ้นสภาพการเป็นผู้ประกันตน เพื่อเป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 39 ส่วนบุคคลที่ไม่ใช่ลูกจ้างตามที่พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ.2533 กำหนด แต่มีความประสงค์จะเป็นผู้ประกันตนโดยความสมัครใจ ผู้ประกันตนประเภทนี้จะต้องจ่ายเงินสมทบเป็นรายปี ปีละ 3,360 บาท โดยที่ไม่มีรัฐบาลร่วมจ่าย และจะได้รับความคุ้มครอง เฉพาะกรณีคลอดบุตร ทูพพลภาพ และตาย เท่านั้น ตามมาตรา 40

การประกันสังคมภาคสมัครใจตามมาตรา 40 ไม่ได้ได้รับความสนใจเท่าที่ควร จากข้อมูลของสำนักงานประกันสังคมเมื่อกันยายน 2553 พบว่ามีผู้ประกันตนตามมาตรา 40 เพียง 63 คน เนื่องจากอัตราเงินสมทบสูงและชุดสิทธิประโยชน์ไม่ตรงตามความต้องการ

ปัจจุบันมีความพยายามที่จะปรับปรุงการประกันสังคมสำหรับแรงงานซึ่งอยู่นอกระบบการจ้างงาน โดยรัฐบาลได้ประกาศ “นโยบายประชาวีวัฒน์” ซึ่งครอบคลุมการปรับปรุงการจัดสวัสดิการแก่แรงงานนอกระบบ ภายใต้มาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติประกันสังคม โดยที่รัฐบาลจะร่วมออกเงินสมทบ และให้ความคุ้มครองในกรณีทุพพลภาพ เสียชีวิต และเงินชดเชยกรณีเจ็บป่วย และหากต้องการได้รับบำเหน็จชราภาพเพิ่มก็ให้จ่ายเงินสมทบเพิ่ม รวมไปถึงการเร่งแก้ไข (ร่าง) พระราชกฤษฎีกากำหนดหลักเกณฑ์และอัตราการจ่ายเงินสมทบ ประเภทของประโยชน์ทดแทน ตลอดจนหลักเกณฑ์และเงื่อนไขแห่งสิทธิในการรับประโยชน์ทดแทนของผู้ประกันตน มาตรา 40 พ.ศ. .... ซึ่งอยู่ในขั้นตอนการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา และในขณะเดียวกันนี้รัฐสภาก็ได้ดำเนินการพิจารณา (ร่าง) พ.ร.บ.ประกันสังคม ที่มีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมซึ่งเสนอโดยสำนักงานประกันสังคม รวมถึง (ร่าง) พ.ร.บ.ประกันสังคม ฉบับบูรณาการแรงงานที่ภาคประชาชน ได้มีการนำเสนอต่อรัฐสภา และผ่านการพิจารณาวาระแรกของสภาผู้แทนราษฎรแล้วในเดือนมกราคม พ.ศ. 2554

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์ประกันภัยเพื่อตอบคำถามว่า การจัดสิทธิประโยชน์ให้กับแรงงานนอกระบบการจ้างงานตามมาตรา 40 นั้นมีค่าใช้จ่ายเท่าใด เพื่อนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจทางนโยบาย ในการกำหนดชุดสิทธิประโยชน์ภายใต้กรอบพระราชกฤษฎีกากำหนดหลักเกณฑ์และอัตราการจ่ายเงินสมทบ ประเภทของประโยชน์ทดแทน ตลอดจนหลักเกณฑ์และเงื่อนไขแห่งสิทธิในการรับประโยชน์ทดแทนของผู้ประกันตน มาตรา 40 รวมทั้งการแก้ไขพ.ร.บ.ประกันสังคมในภาพรวมที่กำลังดำเนินการอยู่ในรัฐสภา

การคำนวณคณิตศาสตร์ประกันภัยใช้วิธีการวิเคราะห์โดยใช้แบบจำลองทางคณิตศาสตร์การประกันซึ่งปรับปรุงจากแบบจำลองคณิตศาสตร์การประกันสำหรับประมาณการค่าใช้จ่ายบริการสุขภาพ ซึ่งองค์กรแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization) หรือ ILO ร่วมกับนักวิจัยไทย โดยพิจารณาการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากร การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐศาสตร์มหภาค การเปลี่ยนแปลงการให้บริการสุขภาพของกองทุนหลักประกันสุขภาพซึ่งมีผลต่อการใช้สิทธิประโยชน์ตามมาตรา 40 ทำการคาดการณ์ค่าใช้จ่ายจำแนกเป็นสิทธิประโยชน์ 4 เรื่อง คือ การทดแทนรายได้เมื่อเจ็บป่วย/อุบัติเหตุ ทุพพลภาพ เสียชีวิต และ ชดเชยคลอดบุตร ส่วนต้นทุนค่าใช้จ่ายสิทธิประโยชน์ชราภาพไม่ได้วิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์ประกันภัยเนื่องจากการจ่ายบำนาญซึ่งไม่ต่างจากการฝากเงินธนาคาร เปรียบเทียบกับรายรับจากเงินสมทบของผู้ประกันตนจำนวน 100 บาทต่อเดือน

ผลการวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์ประกันภัยพบว่า การทดแทนรายได้เมื่อเจ็บป่วย/อุบัติเหตุ วันละ 200 บาท มีต้นทุนการประกันอยู่ในช่วง 120 – 225 บาทต่อคนต่อปี การชดเชยรายได้กรณีทุพพลภาพ เดือนละ 1,000 บาท เป็นเวลา 15 ปี มีต้นทุนการประกันอยู่ในช่วง 16 - 209 บาทขึ้นกับจำนวนผู้ประกันตน การชดเชยกรณีเสียชีวิต 20,000 บาท มีต้นทุนการประกัน 56 - 61 บาทต่อคนต่อปีต่อ และการชดเชยกรณีคลอดบุตรมีค่าใช้จ่ายอยู่ในช่วง 59 – 180 บาทต่อคนต่อปี ขึ้นกับจำนวนผู้ประกันตน

ดังนั้นจึงมีความเป็นไปได้ที่จะจัดการประกันสังคมตามมาตรา 40 เพื่อทดแทนรายได้เมื่อเจ็บป่วย/อุบัติเหตุ ทุพพลภาพ และ ค่าฌาปนกิจศพเมื่อเสียชีวิต ตามที่ประชาชนกลุ่มแรงงานนอกระบบต้องการ โดยเก็บเงินสมทบที่อัตรา 100 บาทต่อเดือน โดยยังมีเงินเหลือสะสมอีกจำนวนหนึ่ง โดยกองทุนจะมีความเสี่ยงจากปัญหา Adverse selection และ Compliance Rate แต่กองทุนสามารถลดความเสี่ยงนี้ได้โดยเน้นการประกันกลุ่ม โดยสำนักงานประกันสังคมต้องมียุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการประกันกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ เช่น การจัดทำประกัน มาตรา 40 นี้ร่วมกับธนาคาร โดยให้ลูกค้าที่เข้ามาขอสินเชื่อกับธนาคารเข้าสู่ระบบกองทุนประกันสังคม มาตรา 40 การบริหารจัดการนี้จะทำให้กองทุนลดความเสี่ยงทั้งรายรับ และรายจ่าย และสามารถเพิ่มหรือขยายผลประโยชน์ให้กับผู้ประกันตนได้สูงขึ้น เช่น ขยายครอบคลุมสิทธิประโยชน์การคลอดบุตร นอกจากนี้ สำนักงานประกันสังคมยังสามารถสร้างระบบประกันกลุ่มในระดับองค์กรชุมชน เช่น สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน หรือ สหกรณ์แท็กซี่ เป็นต้น

ส่วนสิทธิประโยชน์ด้านชราภาพ ในระยะยาวควรยกเลิกบำนาญ และจัดระบบให้การดำเนินการเป็นบำนาญถ้วนหน้า และพิจารณาเรื่อง Minimum Pension หรือ Basic Pension เพื่อช่วยผู้ที่มีบำนาญไม่พอเลี้ยงชีพต่อไป

สารบัญ

1	บทนำ.....	1
1.1	ความเป็นมา.....	1
1.2	ปัญหาของมาตรา 40.....	1
1.3	ข้อเสนอปรับปรุงสิทธิประโยชน์สำหรับผู้ประกันตนมาตรา 40ของสำนักงานประกันสังคม.....	2
1.4	นโยบายของรัฐบาล	4
1.5	การปรับปรุงกฎหมายประกันสังคม	5
2	การวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์ประกันภัย	7
2.1	แนวคิด 7	
2.2	วิธีการ 7	
2.3	สมมติฐานที่สำคัญ	9
2.4	ผลการวิเคราะห์จากแบบจำลองคณิตศาสตร์ประกันภัย	10
2.5	ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับราคาของประกันชีวิตเอกชน	12
2.6	Sensitivity Analysis.....	14
3	สรุปและข้อเสนอแนะ	17
3.1	สิทธิประโยชน์ทดแทนรายได้เมื่อเจ็บป่วย/อุบัติเหตุ ทุพพลภาพ และ ค่าฌาปนกิจศพเมื่อเสียชีวิต	17
3.2	สิทธิประโยชน์การคลอดบุตร	17
3.3	สิทธิประโยชน์ชราภาพ	18
ภาคผนวก 1	19	
1.	บุคคลในความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ.2533.....	19
2.	สิทธิประโยชน์ในระบบประกันสังคม	20
3.	ความแตกต่างในการได้รับสิทธิประโยชน์ของผู้ประกันตนแต่ละประเภท	25
ภาคผนวก 2	28	
	จำนวนวันนอนเฉลี่ย ตามเพศ และอายุ คำนวณจากข้อมูลหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า.....	28
ภาคผนวก 3 การประมาณการสถานะทางการเงินของกองทุน	29	
	ตารางที่ 3-1 การประมาณการสถานะทางการเงินของสถานการณ์ที่ 1 (กรณีทดแทนรายได้วันละ 200 บาท (นอนใน รพ.ตั้งแต่ 2 วันขึ้นไป ไม่เกิน 20 วันต่อปี) และกรณีทุพพลภาพ 1,000 บาท เป็นเวลา 15 ปี และอายุไม่เกิน 60 ปี)	29

ตารางที่ 3-2	การประมาณการสถานะทางการเงินของสถานการณ์ที่ 2 (กรณีทดแทนรายได้วันละ 200 บาท (ไม่จำกัดวันนอนใน รพ.) และกรณีทุพพลภาพ 1,000 บาทเป็นเวลา 15 ปี และอายุไม่เกิน 60 ปี).....	30
ตารางที่ 3-3	การประมาณการสถานะทางการเงินของสถานการณ์ที่ 3 (กรณีทดแทนรายได้วันละ 200 บาท (ไม่จำกัดวันนอนใน รพ.) และกรณีทุพพลภาพ 1,000 บาทเป็นเวลา 15 ปี).....	31

1 บทนำ

1.1 ความเป็นมา

กำลังแรงงานไทยที่อยู่ในระบบการจ้างงาน (formal sector) ได้รับการคุ้มครองภายใต้ 2 ระบบหลัก คือระบบสวัสดิการของหน่วยราชการ และระบบประกันสังคม โดยในระบบประกันสังคม นายจ้างและลูกจ้างในสถานประกอบการที่มีจำนวนลูกจ้างตั้งแต่ 1 คนขึ้นไปจะต้องไปขึ้นทะเบียนตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ.2533 และพระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. 2537 ซึ่งจะมีผลให้ลูกจ้างผู้ประกันตนได้รับความคุ้มครองในด้านการรักษาพยาบาล และเงินทดแทนการขาดรายได้ในกรณีที่ต้องหยุดงาน ในขณะที่กำลังแรงงานกลุ่มใหญ่ของประเทศ ส่วนใหญ่ได้แก่เกษตรกร ผู้ประกอบอาชีพอิสระ และผู้รับงานไปทำที่บ้าน ซึ่งอยู่นอกระบบการจ้างงาน อีกประมาณ 24 ล้านคน¹ นั้นก็สามารถเข้าสู่ระบบประกันสังคมได้โดยสมัครใจ ซึ่งจะแบ่งออกเป็น 2 ประเภทดังนี้

- 1) บุคคลที่สิ้นสภาพการเป็นผู้ประกันตน อันเนื่องมาจากการลาออกจากงาน หรือถูกเลิกจ้าง หากต้องการคงสภาพการเป็นผู้ประกันตน เพื่อคงสิทธิประโยชน์ต่างๆ เอาไว้ (ยกเว้นกรณีว่างงาน) ก็สามารถประกันตนต่อได้โดยสมัครใจภายในระยะเวลา 6 เดือน นับจากวันที่สิ้นสภาพการเป็นผู้ประกันตน โดยนำส่งเงินสมทบเดือนละ 432 บาท และมีรัฐบาลร่วมจ่าย 120 บาทต่อเดือน (ผู้ประกันตนมาตรา 39)
- 2) บุคคลที่ไม่ใช่ลูกจ้างตามที่พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ.2533 กำหนด แต่มีความประสงค์จะเป็นผู้ประกันตนโดยความสมัครใจ ผู้ประกันตนประเภทนี้จะต้องจ่ายเงินสมทบเป็นรายปี ปีละ 3,360 บาท โดยที่ไม่มีรัฐบาลร่วมจ่าย และจะได้รับความคุ้มครองเฉพาะกรณีคลอดบุตร ทูพพลภาพ และตาย เท่านั้น (ผู้ประกันตนมาตรา 40)

1.2 ปัญหาของมาตรา 40

นับจากปี พ.ศ. 2537 ที่ได้มีการตราพระราชกฤษฎีกา กำหนดหลักเกณฑ์ และอัตราจ่ายเงินสมทบ ประเภทของประโยชน์ทดแทน ตลอดจนหลักเกณฑ์และเงื่อนไขแห่งสิทธิในการรับประโยชน์ทดแทนแทนของผู้ประกันตนซึ่งมิใช่ลูกจ้าง พ.ศ. 2537 ขึ้นบังคับใช้ จนถึงปัจจุบันได้ปรากฏว่า จำนวนผู้ประกันตนที่สมัครเข้าร่วมในโครงการประกันสังคมมีจำนวนน้อยมาก

ตารางที่ 1 จำนวนผู้ประกันตนมาตรา 40

ปี พ.ศ.	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553*
จำนวนผู้ประกันตน ม.40 (คน)	2	4	10	7	4	3	3	47	60	63

ที่มา: สำนักงานประกันสังคม, สถิติประกันสังคมรายปี

หมายเหตุ * ข้อมูล ณ ก.ย. 2553

จากการศึกษาของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ในโครงการวิจัยแนวทางการขยายความคุ้มครองโดยรัฐบาลร่วมจ่ายในการประกันสังคม ตามมาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533¹ ได้กล่าวถึงการประกันตนตามมาตรา 39 และมาตรา 40 ไว้ว่า โครงสร้างเบี้ยประกันและสิทธิประโยชน์ที่ใช้ในปัจจุบันไม่ได้สอดคล้องกับความต้องการของประชากรกลุ่มเป้าหมาย และได้ทำการสำรวจความต้องการของประชากรกลุ่มต่างๆ เช่น ลูกจ้างเหมาราชการ/รัฐวิสาหกิจ ผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัว ผู้ทำงานรับจ้างทั่วไป เกษตรกร/ประมง ผู้ขับแท็กซี่ ฯลฯ พบว่ามีความต้องการสิทธิประโยชน์ในส่วนที่เป็นเงินสดเมื่อเจ็บป่วยต้องนอนโรงพยาบาล 2-3 วันขึ้นไปมากที่สุด ส่วนค่าคลอดบุตรเป็นสิทธิประโยชน์ที่ถูกเลือกน้อยที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาแรงงานนอกระบบของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ที่ร้อยละ 47 ของกลุ่มตัวอย่างมีความต้องการในเรื่องเงินสดรายได้เมื่อเจ็บป่วยมากที่สุด ส่วนการชดเชยค่าคลอดบุตรและสิทธิประโยชน์กรณีทุพพลภาพ กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการน้อยที่สุดคือร้อยละ 0.6 โดยร้อยละ 48.7 ของกลุ่มตัวอย่างมีความต้องการจ่ายเงินสมทบแบบรายเดือน

โดยสรุป การประกันสังคมภาคสมัครใจตามมาตรา 40 ไม่ได้ได้รับความสนใจเท่าที่ควร เนื่องจากอัตราเงินสมทบและชุดสิทธิประโยชน์ไม่จูงใจ ไม่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนทั่วไป เนื่องจากเงินสมทบที่ผู้ประกันมาตรา 40 นำส่ง จะต้องจ่ายเป็นรายปีและจ่ายในคราวเดียวภายในสิ้นเดือนมกราคมของทุกปี โดยในสองปีแรกที่บังคับใช้ (พ.ศ. 2537-พ.ศ.2538) อัตราเงินสมทบจะอยู่ที่ 2,880 บาท แล้วได้ปรับเพิ่มเป็น 3,110 บาทในปี พ.ศ. 2539-พ.ศ. 2540 และเพิ่มเป็น 3,360 บาทตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน โดยที่เงินสมทบบังกล่าว จะครอบคลุมสิทธิประโยชน์เพียง 3 กรณีเท่านั้น คือ ประโยชน์ทดแทนกรณีคลอดบุตร ประโยชน์ทดแทนกรณีทุพพลภาพ และประโยชน์ทดแทนกรณีตาย โดยไม่ครอบคลุมสิทธิประโยชน์ด้านการรักษาพยาบาลในกรณีเจ็บป่วย ในขณะเดียวกันเมื่อจ่ายเงินสมทบแล้ว สิทธิของผู้ประกันตนก็ไม่ได้เกิดขึ้นที่ ยังคงต้องรอรยะเวลาการเกิดสิทธิสำหรับประโยชน์ทดแทนแต่ละประเภท

1.3 ข้อเสนอปรับปรุงสิทธิประโยชน์สำหรับผู้ประกันตนมาตรา 40ของสำนักงานประกันสังคม

จากการที่ระบบของประกันสังคมในปัจจุบันไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มผู้ใช้แรงงานที่ไม่ได้อยู่ในระบบการจ้างงานซึ่งถือเป็นประชากรกลุ่มใหญ่ของประเทศได้ จึงทำให้เกิดกระแสการเรียกร้องให้มีการสร้างหลักประกันให้แก่แรงงานนอกระบบ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้รับงานไปทำที่บ้าน คนขับรถแท็กซี่ คนขับรถมอเตอร์ไซด์รับจ้าง รวมทั้งเกษตรกรที่รวมตัวกันในรูปแบบของสหกรณ์ต่างๆ โดยการเรียกร้องมีทั้งที่มาจากกลุ่มผู้นำแรงงานและนักวิชาการกลุ่มต่างๆ รวมทั้งข้อเสนอจากองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) ได้มีมาอย่างต่อเนื่อง จนในที่สุดเมื่อเรื่องของการให้ความคุ้มครองแรงงานนอกระบบได้รับการบรรจุเข้าไปอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และบรรจุอยู่ใน

¹ วิโรจน์ ณ ระนอง และ อัญชนา ณ ระนอง, 2553

นโยบายของรัฐบาลมาหลายยุคหลายสมัยนับแต่ปี พ.ศ.2548 เป็นต้นมา จึงเป็นผลให้สำนักงานประกันสังคมต้องทำการทบทวนในรายละเอียด ตลอดจนปรับปรุงแก้ไขหลักเกณฑ์เงื่อนไข รวมทั้งประเภทประโยชน์ทดแทนของผู้ประกันตน มาตรา 40 อีกครั้ง

สาระสำคัญของการแก้ไขพระราชกฤษฎีกาที่สำนักงานประกันสังคมได้เสนอไปในปี พ.ศ. 2552 นั้น โดยหลักการยังคงอัตราเงินสมทบเดิม คือ 3,360 บาท แต่จะแบ่งเบาภาระของผู้ประกันตนให้สามารถจ่ายเงินสมทบเป็นรายเดือนได้ และมีการเพิ่มสิทธิประโยชน์จากเดิม 3 ประเภทเป็น 5 ประเภท โดยเพิ่ม(1) กรณีเจ็บป่วย ให้ผู้ประกันตนได้รับเงินทดแทนจากการเจ็บป่วยครั้งละ 1,000 บาท (ไม่เกิน 2 ครั้งต่อปี) และ (2) กรณีชราภาพ ให้ผู้ประกันตนจะได้รับเงินก้อนเมื่อมีอายุครบ 55 ปี ขณะนี้ร่างพระราชกฤษฎีกาฯ ยังอยู่ในขั้นตอนการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา

ตารางที่ 2 สิทธิประโยชน์

ประเภทของสิทธิประโยชน์	เงื่อนไข			สิทธิประโยชน์ที่ได้รับ
	การได้รับสิทธิประโยชน์	การจ่ายเงินสมทบ	การสมัครเป็นผู้ประกันตน	
เจ็บป่วย	- เป็นผู้ป่วยในและนอนพักรักษาตัวในรพ. 3 วันขึ้นไป - จ่ายเงินสมทบมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 เดือน ภายในระยะเวลา 15 เดือนก่อนเดือนรับบริการทางการแพทย์	จ่ายเงินสมทบปีละ 3,360 บาท/คน/ปี มีเงื่อนไขต้องหาสถาบันทางการเงินมาให้การสนับสนุนแหล่งเงินทุนเพื่อให้ผู้ประกันตนกู้ยืมเพื่อนำมาชำระเงินสมทบตามมาตรา 40	- อายุไม่ต่ำกว่า 15-60 ปีบริบูรณ์ - ไม่เป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 39 - ไม่เป็นโรคตามที่สำนักงานประกันสังคมประกาศกำหนด	เงินทดแทนจากการเจ็บป่วยครั้งละ 1,000 บาท ปีละไม่เกิน 2 ครั้ง
ทุพพลภาพ	เป็นผู้ประกันตนมาแล้วไม่น้อยกว่า 36 เดือนติดต่อกันก่อนเดือนทุพพลภาพ			เงินทดแทนการทุพพลภาพเดือนละ 1,000 บาท เป็นระยะเวลา 15 ปี
ตาย	จ่ายเงินสมทบมาแล้วไม่น้อยกว่า 6 เดือนก่อนเดือนถึงแก่ความตาย			เงินค่าทำศพ 30,000 บาท
คลอดบุตร	จ่ายเงินสมทบมาแล้วไม่น้อยกว่า 9 เดือนติดต่อกันก่อนเดือนที่คลอดบุตร			เงินสงเคราะห์เพื่อการคลอดบุตรเหมาจ่าย 3,000 บาท/ครั้ง คนละไม่

ประเภทของ สิทธิประโยชน์	เงื่อนไข			สิทธิประโยชน์ที่ ได้รับ
	การได้รับสิทธิ ประโยชน์	การจ่ายเงินสมทบ	การสมัครเป็น ผู้ประกันตน	
				เกิน 1 ครั้ง
ชราภาพ	สิ้นสุดความเป็น ผู้ประกันตนและอายุ ครบ 55 ปี บริบูรณ์			เงินบำเหน็จชรา ภาพ ขึ้น กับ ระยะเวลาการ จ่ายเงินสมทบบวก ผลประโยชน์จาก เงินลงทุน

1.4 นโยบายของรัฐบาล

ปลายปี พ.ศ. 2553 รัฐบาลประกาศแผนปรองดองแห่งชาติเพื่อปฏิรูปประเทศไทย โดยเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่เดือนตุลาคม 2553 จนถึงปลายปี 2553 มีการจัดทำแผนปฏิรูปประเทศไทยที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันการศึกษา รวมทั้งภาคประชาชน ก็ได้หยิบยกเรื่องการขยายระบบสวัสดิการเพื่อแรงงานนอกระบบ เข้ามาเป็นหนึ่งในวาระเร่งด่วนเพื่อการปฏิรูปประเทศไทย จนนำไปสู่การระดมสมองในโครงการ “คิदनอกกฎ บริหารนอกรอบ” ที่ เพื่อประกาศเป็นนโยบายของรัฐบาลในช่วงต้นปี 2554 หรือที่เรียกกันว่า “นโยบายประชาวีวัฒน์” นโยบายดังกล่าวรวมถึงการปรับปรุงการจัดสวัสดิการแก่แรงงานนอกระบบ ภายใต้มาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติประกันสังคม โดยที่รัฐบาลจะร่วมออกเงินสมทบ และให้ความคุ้มครองในกรณีทุพพลภาพ เสียชีวิต และเงินชดเชยกรณีเจ็บป่วย และหากต้องการได้รับบำเหน็จชราภาพเพิ่มก็ให้จ่ายเงินสมทบเพิ่ม ซึ่งต่อมาในวันที่ 11 มกราคม 2554 คณะรัฐมนตรีก็ได้มีมติขอให้สำนักงานประกันสังคมแก้ไข (ร่าง) พระราชกฤษฎีกา กำหนดหลักเกณฑ์และอัตราการจ่ายเงินสมทบ ประเภทของประโยชน์ทดแทน ตลอดจนหลักเกณฑ์และเงื่อนไขแห่งสิทธิในการรับประโยชน์ทดแทนของผู้ประกันตน มาตรา 40 พ.ศ. .... ซึ่งได้เสนอไปตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2552 และยังอยู่ในขั้นตอนการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา โดยให้แก้ไขตามที่รัฐบาลประกาศไว้ในโครงการประชาวีวัฒน์ซึ่งมี 2 ทางเลือก คือ

ทางเลือกที่ 1 ส่งเงินเข้ากองทุนประกันสังคม 100 บาทต่อเดือน ประชาชนจ่ายเงิน 70 บาท รัฐบาลสมทบ 30 บาท จะได้รับสิทธิรักษาพยาบาล การชดเชยรายได้เมื่อเจ็บป่วย ทุพพลภาพ เสียชีวิต

ทางเลือกที่ 2 ส่งเงินเข้ากองทุนประกันสังคม 150 บาท ประชาชนจ่าย 100 บาท รัฐบาลสมทบ 50 บาทต่อเดือน จะได้รับสิทธิประโยชน์เพิ่มจากข้อแรก โดยมีบำเหน็จชราภาพจ่ายให้เมื่อเกษียณอายุ

ทั้งนี้ โครงการดังกล่าวคาดว่าจะเริ่มเดือนกรกฎาคม 2554 นี้ และคาดว่าจะมีผู้สนใจเข้าร่วมโครงการ 2.4 ล้านราย แบ่งเป็น กทม. 600,000 ราย ปริมณฑล 120,000 ราย และต่างจังหวัดอีก 1.6 ล้านราย

1.5 การปรับปรุงกฎหมายประกันสังคม

กลุ่มผู้นำแรงงาน 13 องค์กรซึ่งรวมตัวกันเป็นเครือข่ายพัฒนาคุณภาพชีวิตแรงงาน และร่วมกันยกร่าง พ.ร.บ.ประกันสังคม ฉบับบูรณาการแรงงาน ขึ้น ควบคู่ไปกับการปรับปรุง พรบ.ประกันสังคมของรัฐบาลด้วย โดยร่างกฎหมายฉบับนี้ครอบคลุมไปถึง ลูกจ้างชั่วคราวทุกประเภทของส่วนราชการ ลูกจ้างทำงานบ้านที่ไม่ได้ประกอบธุรกิจ และผู้รับงานไปทำที่บ้านตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้รับงานไปทำที่บ้าน ซึ่งขอบเขตความคุ้มครองจะกว้างกว่าพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 โดยร่างพระราชบัญญัตินี้ได้ผ่านการนำเสนอต่อรัฐสภา และผ่านการพิจารณาวาระแรกของสภาผู้แทนราษฎรแล้วในเดือนมกราคม พ.ศ. 2554

สาระสำคัญของ (1) ร่างพระราชกฤษฎีกากำหนดหลักเกณฑ์และอัตราการจ่ายเงินสมทบประเภทของประโยชน์ทดแทน ตลอดจนหลักเกณฑ์และเงื่อนไขแห่งสิทธิในการรับประโยชน์ทดแทนของผู้ประกันตน มาตรา 40 พ.ศ. .... ฉบับที่เสนอเมื่อปี พ.ศ. 2552 ครั้งแรก (2) ร่างพระราชบัญญัติประกันสังคม (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... (ฉบับบูรณาการแรงงาน) และ (3) การจัดสวัสดิการเพื่อแรงงานนอกระบบภายใต้นโยบายประชานิยม เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกันตนมาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 ปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบสาระสำคัญ

สาระสำคัญ	ร่างพระราชกฤษฎีกา	ร่าง พรบ. ฉบับบูรณาการ	นโยบายประชานิยม
ความครอบคลุม	บุคคลที่ไม่ใช่ลูกจ้าง หรือเป็นผู้ประกันตน มาตรา 39	- ลูกจ้างในสถานประกอบการ - ลูกจ้างชั่วคราวทุกประเภทของส่วนราชการ - ลูกจ้างทำงานบ้านที่ไม่ได้ประกอบธุรกิจรวมอยู่ด้วย - ผู้รับงานไปทำที่บ้าน - แรงงานข้ามชาติ	แรงงานนอกระบบ

สาระสำคัญ		ร่างพระราชกฤษฎีกา	ร่าง พรบ. ฉบับบูรณาการ	นโยบายประชาวีวัฒน์	
เงินสมทบ	ผู้ประกันตน	เดือนละ 280 บาท	ให้กำหนดเป็นพระราชกฤษฎีกา ²	ทางเลือก 1 70 บาท/เดือน	ทางเลือก 2 100 บาท/เดือน
	รัฐบาล	สมทบไม่เกินครึ่งหนึ่งของอัตราเงินสมทบของผู้ประกันตน	สมทบไม่น้อยกว่าอัตราที่ผู้ประกันตนได้จ่ายสมทบเข้ามา	30 บาท/เดือน	50 บาท/เดือน
ประโยชน์ทดแทน	เจ็บป่วย	เงินทดแทนการขาดรายได้ 1,000 บาท/ครั้ง ไม่เกิน 2 ครั้ง/ปี	ให้กำหนดเป็นพระราชกฤษฎีกา ²	เงินทดแทนการขาดรายได้ 200 บาท/วัน ไม่เกิน 20 วัน	
	ทุพพลภาพ	เงินทดแทนการทุพพลภาพ 1,000 บาท/เดือน เป็นเวลา 15 ปี		เงินทดแทนการทุพพลภาพ 1,000 บาท/เดือน เป็นเวลา 15 ปี	
	ตาย	ค่าทำศพ 30,000 บาท		เงินชดเชย 20,000 บาท/คน	
	คลอดบุตร	ค่าคลอดเหมาจ่าย 3,000 บาท/ครั้ง (คนละไม่เกิน 1 ครั้ง)		-	-
	ชราภาพ	บำเหน็จชราภาพ จำนวนตามระยะเวลาการจ่ายเงินสมทบและผลประโยชน์จากการลงทุน		-	บำเหน็จชราภาพ ได้รับเมื่ออายุครบ 60 ปี บวกด้วยดอกผล

² ร่างพระราชบัญญัติประกันสังคม (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... (ฉบับบูรณาการแรงงาน) กำหนดให้มีการตราพระราชกฤษฎีกา เพื่อกำหนดอัตราเงินสมทบของผู้ประกันตน ตลอดจนหลักเกณฑ์ ประเภทประโยชน์เงื่อนไขแห่งสิทธิที่ชัดเจนของผู้ประกันตนมาตรา 40

2 การวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์ประกันภัย

2.1 แนวคิด

ระบบประกันสังคมเป็นเครื่องมือเพื่อตอบสนองนโยบายสังคมของรัฐเพื่อสร้างความมั่นคงในชีวิตให้กับประชาชน โดยมุ่งหวังให้เกิดสังคมที่สงบสุข สมานฉันท์ แนวทางหลักของการประกันสังคมจึงเน้นในการสร้างความครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของนโยบายทางสังคม มากกว่าการเน้นสร้างผลกำไรสูงสุดแก่องค์กร

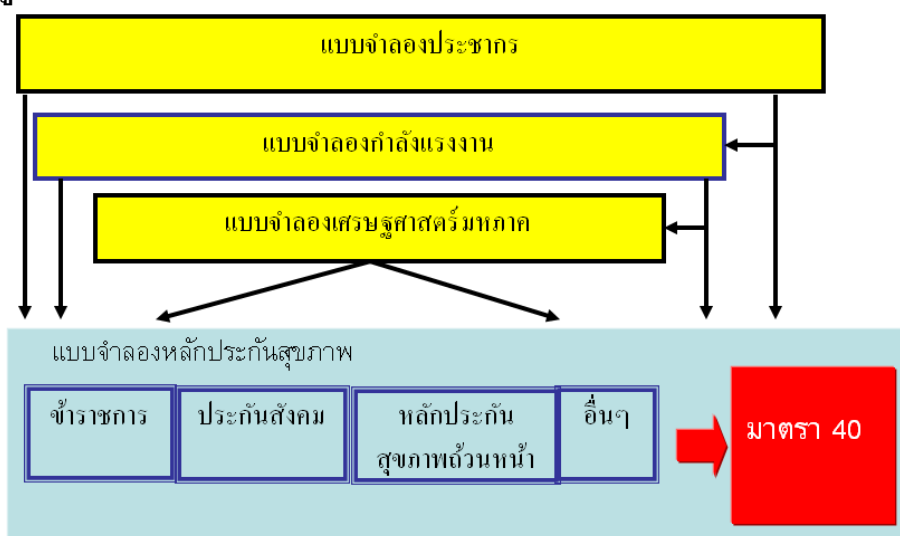
ความยั่งยืนทางการเงินของการจัดการประกันสังคมตาม มาตรา 40 นั้นมีความเสี่ยงทางการเงิน การคลังมากกว่าการจัดประกันสังคมให้กับลูกจ้างในสถานประกอบการตาม มาตรา 33 เนื่องจากการจัดการประกันสังคมตาม มาตรา 40 เป็นการจัดการระบบประกันสังคมแบบสมัครใจให้กับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งมีรายได้น้อยและมีรายได้อันไม่แน่นอน กองทุนประกันสังคมจึงมีความเสี่ยงทางการเงินจากการที่ผู้ที่มีความเสี่ยงสูงเท่านั้นที่จะเลือกเข้าสู่ระบบ (Adverse selection) รวมทั้งมีความเสี่ยงจากการที่ผู้ที่มีสมทบได้ไม่ครบถ้วน (Low compliance rate) ดังนั้นจึงควรมีการทบทวนการตั้งสมมติฐาน และอัตราการใช้สิทธิประโยชน์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งรวมถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร สภาพทางเศรษฐกิจ อย่างเป็นระยะอย่างสม่ำเสมอ เพื่อปรับปรุงการประเมินทางคณิตศาสตร์ประกันภัยในการคาดการณ์สถานะทางการเงินของกองทุนในอนาคตที่มีความแม่นยำมากขึ้น

2.2 วิธีการ

การคำนวณคณิตศาสตร์ประกันภัยเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจทางนโยบายในการปรับปรุงสิทธิประโยชน์ของผู้ประกันตนมาตรา 40 ตามพระราชบัญญัติประกันสังคมในครั้ง นี้ เป็นการสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์การประกัน ปรับปรุงจากแบบจำลองคณิตศาสตร์การประกันสำหรับประมาณการค่าใช้จ่ายบริการสุขภาพ ซึ่งองค์กรแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization) หรือ ILO ร่วมกับนักวิจัยไทยพัฒนาขึ้นเพื่อใช้ประมาณการค่าใช้จ่ายด้านบริการสุขภาพของกองทุนประกันสังคม สวัสดิการข้าราชการ และ กองทุนหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า นอกจากนั้น ILO ยังได้ใช้แบบจำลองดังกล่าวในการประเมินทางคณิตศาสตร์การประกันให้กับกองทุนประกันสังคม สำนักงานประกันสังคมทั้งกรณีสิทธิประโยชน์ระยะสั้น และสิทธิประโยชน์ระยะยาว ตลอดจนจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการปฏิรูประบบบำนาญต่อกระทรวงการคลัง

โครงสร้างของแบบจำลองที่ใช้ (รูปที่ 1) ประกอบด้วย แบบจำลองย่อยเพื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากร การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐศาสตร์มหภาค การเปลี่ยนแปลงการใช้บริการสุขภาพของกองทุนหลักประกันสุขภาพซึ่งมีผลต่อการใช้สิทธิประโยชน์ตามมาตรา 40 และตัวแบบจำลองของมาตรา 40

รูปที่ 1 โครงสร้างแบบจำลองคณิตศาสตร์ประกันภัยสำหรับการวิเคราะห์

สถานะทางการเงินคลังในอนาคตของกองทุนประกันสังคมในส่วนของมาตรา 40 เกิดจากรายได้และค่าใช้จ่ายของกองทุนในแต่ละปี เงินคงเหลือ ผลตอบแทนจากการลงทุน เนื่องจาก ระบบการประกันสังคมในมาตรา 40 นี้เป็นการประกันแบบสมัครใจ จึงประเมินสถานะทางการเงินคลังในอนาคตเพื่อรองรับความเสี่ยงเต็มรูปแบบ โดยพิจารณาสมดุลทางการเงินของกองทุน (Financial Equilibrium) ว่ากองทุนมีเงินเพียงพอชำระภาระหนี้สินในอนาคตตลอดเวลา หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า เงินสำรองประกันภัย คือเงินที่เป็นภาระผูกพันที่ต้องจ่ายให้กับผู้ประกันตน โดยเฉพาะสิทธิประโยชน์ระยะยาว มีหลักการการคำนวณ ดังสมการ

$$\text{มูลค่าเงินสำรองประกันภัย} = \text{มูลค่าปัจจุบันตามสิทธิประโยชน์ที่จ่ายในอนาคต} - \text{มูลค่าปัจจุบันของเงินของเงินสะสมในอนาคต}$$

สมการนี้แสดงให้เห็นว่า กองทุนต้องมีเงินเพียงพอชำระภาระหนี้สินในอนาคตตลอดเวลาได้ก็ต่อเมื่อมูลค่าเงินสำรองประกันภัยของสิทธิประโยชน์ระยะยาว อย่างน้อยต้องเท่ากับมูลค่าปัจจุบันตามสิทธิประโยชน์ที่จ่ายในอนาคต (กรณีสิทธิประโยชน์ระยะสั้น กำหนด มูลค่าเงินสำรองประกันภัย = 0)

การคาดการณ์ด้านรายจ่ายนั้น ขึ้นกับรายจ่ายของสิทธิประโยชน์แต่ละรายการ และค่าบริหารจัดการ โดยแยกคำนวณเป็นรายการ ทั้งนี้ต้องคำนวณมูลค่าปัจจุบันของแต่ละสิทธิประโยชน์ที่คาดว่าจะจ่าย เช่น ในกรณีทุพพลภาพ จะต้องมีการคำนวณเป็นจำนวนเงินที่เป็นภาระหนี้ในปัจจุบัน โดยนำผลประโยชน์ดังกล่าวมาปรับด้วยอัตราส่วนลดและอัตราการเสียชีวิต เพื่อให้กองทุนรับทราบวงเงินที่ต้องสำรองไว้เพื่อนำมาจ่ายในอนาคต ซึ่งในรายงานนี้ จะกำหนดอัตราส่วนลด เท่ากับอัตราผลตอบแทนการลงทุน ดังนั้นวิธีการประมาณการรายจ่ายในอนาคต จึงแบ่งเป็น 2 วิธี คือ

1) สิทธิประโยชน์ระยะสั้น คือ สิทธิประโยชน์ที่มีการจ่ายเงินให้แก่ผู้ประกันตน หลังจากเกิดสิทธิ และมีระยะเวลาการจ่ายไม่เกิน 1 ปี ได้แก่ กรณีทดแทนรายได้ กรณีเสียชีวิต กรณีคลอดบุตร

$$\begin{aligned} \text{มูลค่าปัจจุบันของสิทธิประโยชน์ที่จ่าย} &= \text{จำนวนผู้ประกันตน} \\ &\times \text{จำนวนครั้งของการเกิดสิทธิ} \\ &\times \text{ผลประโยชน์จ่ายต่อครั้งของการเกิดสิทธิ} \end{aligned}$$

2) สิทธิประโยชน์ระยะยาว คือ สิทธิประโยชน์ที่มีการจ่ายเงินให้แก่ผู้ประกันตน หลังจากเกิดสิทธิ และมีระยะเวลาการจ่ายมากกว่า 1 ปี ได้แก่ กรณีทุพพลภาพ

$$\begin{aligned} \text{มูลค่าปัจจุบันของสิทธิประโยชน์ที่จ่าย} &= \text{จำนวนผู้ประกันตน} \\ &\times \text{อัตราการทุพพลภาพ} \\ &\times \text{ผลประโยชน์ปัจจุบันที่คาดว่าจะจ่ายในอนาคต} \end{aligned}$$

ส่วนกรณีชราภาพแม้ว่าจะจัดเป็นสิทธิประโยชน์ระยะยาว แต่ในมาตรา 40 กำหนดจ่ายแบบบำนาญ ซึ่งเหมือนกับการฝากเงินธนาคาร นั่นคือ เงินสมทบสะสม บวกด้วยผลตอบแทนการลงทุน เพียงแต่ว่าการจ่ายผลประโยชน์จะเกิดขึ้นเมื่อผู้ประกันตนมีอายุครบตามเกณฑ์ที่กำหนด ดังนั้นกรณีชราภาพจึงไม่จำเป็นต้องทำการคำนวณทางคณิตศาสตร์ประกันภัย

กำหนดต้นทุนค่าบริหารจัดการที่ 10% ของจำนวนเงินสมทบ

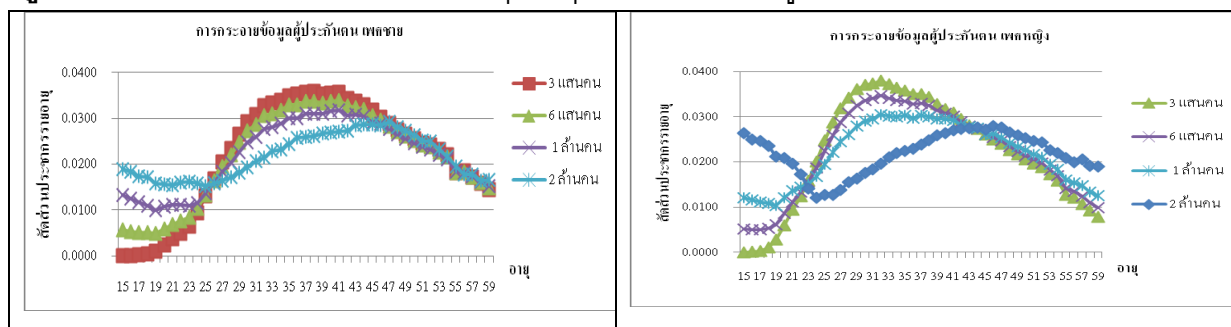
2.3 สมมติฐานที่สำคัญ

สมมติฐานด้านประชากร และจำนวนผู้ประกันตน มาตรา 40

จำนวนประชากรที่มีสิทธิสมัครเป็นผู้ประกันตน มาตรา 40 นั้น ได้มาจาก ประชากรไทยลบด้วย กำลังแรงงานไทยที่อยู่ในระบบการจ้างงาน (formal sector) ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรเดียวกับผู้มีสิทธิหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า

การประกันสังคมมาตรา 40 เป็นการประกันสังคมแบบสมัครใจ จากกฎว่าด้วยจำนวนมาก รูปแบบการกระจายของผู้ประกันตนตอนเริ่มต้นถูกกำหนดให้เป็นรูปแบบเดียวกับมาตรา 39 ซึ่งเป็นการประกันสังคมแบบสมัครใจ และการกระจายของผู้ประกันตนจะโน้มเข้าสู่รูปแบบของผู้มีสิทธิในหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า กรณีจำนวนผู้ประกันตนเข้าสู่ 4,000,000 คน รายงานการศึกษานี้กำหนดจำนวนผู้ประกันตนเริ่มต้น เท่ากับ 300,000 คน และจำนวนผู้ประกันตนเพิ่มขึ้น ปีละ 300,000 คน

รูปที่ 2 แสดงแบบแผนการกระจายตามกลุ่มอายุ ซึ่งขึ้นกับจำนวนผู้ประกันตน

สมมุติฐานด้านเศรษฐกิจ

กำหนดอัตราเงินเฟ้อ และ อัตราผลตอบแทนการลงทุนไว้ที่ 3%

สมมุติฐานอัตราการใช้สิทธิประโยชน์

- จำนวนวันนอนเฉลี่ยต่อการนอนโรงพยาบาลหนึ่งครั้งจำแนกตามเพศและอายุคงที่
- จำนวนครั้งของการใช้บริการในฐานะคนไข้ในตามเพศและอายุ มีอัตราการเพิ่มของการใช้บริการ 2% ทุกปี
- อัตราการเสียชีวิต ใช้อัตราการเสียชีวิตของประชากรไทย จำแนกตามรายอายุและเพศ โดยปรับตามการเพิ่มขึ้นของอายุคาดเฉลี่ยแรกเกิด ตามการคาดการณ์ของสำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- อัตราทุพพลภาพ ตามเพศ และอายุ คำนวณจากข้อมูลประกันสังคม มาตรา 39 และ ประกันสังคม มาตรา 40 รูปแบบอัตราการทุพพลภาพเบื้องต้น เป็นลักษณะเดียวกันกับมาตรา 39 และเข้าสู่อัตราการทุพพลภาพของมาตรา 33 เมื่อมีจำนวนผู้ประกันตนถึง 2,000,000 คน

สมมุติฐานด้านรายรับ

กำหนดให้อัตราเฉลี่ยของเงินสมทบเข้ากองทุนอยู่ที่ร้อยละ 60 กล่าวคือ คาดการณ์ว่าเงินสมทบที่เก็บได้จริงภายใน 1 ปีต่อเงินสมทบที่ควรเก็บได้ต่อปี อยู่ที่เพียงร้อยละ 60 เนื่องจากรูปแบบการประกันแบบสมัครใจมีรูปแบบการจ่ายเงินแบบรายเดือน ส่งผลให้มีความเสี่ยงต่อความไม่ต่อเนื่องของการจ่ายเงินสมทบ หรือการยกเลิกการเป็นผู้ประกันตน

2.4 ผลการวิเคราะห์จากแบบจำลองคณิตศาสตร์ประกันภัย

ในรายงานฉบับนี้ ได้ทำการวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์ประกันภัยโดยคำนวณจากค่าใช้จ่ายสิทธิประโยชน์ประเภทต่างๆ ตามสมมุติฐานที่กำหนดไว้ โดยเลือกทดสอบการกำหนดสิทธิประโยชน์ดังนี้ คือ

1. ทดแทนรายได้เมื่อเจ็บป่วย/อุบัติเหตุ เป็นเงิน 200 บาทต่อวัน ศึกษาค่าใช้จ่ายของสิทธิประโยชน์ 2 แบบ คือ

- 1.1 Sick_1 มีเงื่อนไขว่าต้องนอนรักษาในโรงพยาบาลไม่น้อยกว่า 2 วัน และ ไม่เกิน 20 วัน ต่อปี
- 1.2 Sick_2 มีเงื่อนไขว่าต้องนอนรักษาในโรงพยาบาลไม่น้อยกว่า 1 วัน โดยไม่กำหนด จำนวนวัน
2. ทุพพลภาพ โดยใช้หลักเกณฑ์เดียวกับผู้ประกัน มาตรา 33 คือ มีการสูญเสียความสามารถในการทำงานเกินกว่าร้อยละ 50 ขึ้นไปของสมรรถภาพทั้งร่างกาย จะได้รับการชดเชยเป็น เงิน 1,000 บาทต่อเดือน โดยศึกษาค่าใช้จ่ายของสิทธิประโยชน์ 2 แบบ คือ
  - 2.1 Disability_1 ให้ค่าชดเชยเป็นระยะเวลา 15 ปี แต่จ่ายจนถึงอายุ 60 ปี
  - 2.2 Disability_2 ให้ค่าชดเชยเป็นระยะเวลา 15 ปี โดยไม่มีเงื่อนไข
3. เสียชีวิต ได้รับค่าฌาปนกิจศพ 20,000 บาท
4. ชราภาพ บำเหน็จเมื่อครบ 60 ปี
5. ชดเชยคลอดบุตร 3,000 บาทต่อครั้งต่อผู้ประกันตน

กำหนดให้มีผู้ประกันตนเพิ่ม ปีละ 300,000 คน พบว่าอัตราค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อผู้ประกันตน ต่อปี ของ กรณีทดแทนรายได้เมื่อเจ็บป่วย/อุบัติเหตุ มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยสูงที่สุด โดยจะมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นรวดเร็วใน ช่วงแรกจนมีจำนวนผู้ประกันตนมากพอ ค่าใช้จ่ายต่อผู้ประกันตนก็จะเริ่มทรงตัว สิทธิประโยชน์แบบ Sick_2 ซึ่งไม่มีเงื่อนไขมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยสูงกว่า Sick_1 เพียงเล็กน้อย คือ เพิ่มจาก 179 บาท เป็น 183 บาท ต่อผู้ประกันตน ต่อปี ขณะเดียวกันสิทธิประโยชน์กรณีทุพพลภาพ และคลอดบุตร มีแนวโน้มลดลง

ตารางที่ 4 ค่าใช้จ่ายต่อผู้ประกันตน ต่อปี ตามสิทธิประโยชน์

สิทธิประโยชน์	2554	2557	2560	2563	2566	2568
Sick_1	120	148	175	203	214	216
Sick_2	120	148	176	207	222	225
Disability_1	188	104	74	48	19	14
Disability_2	209	116	83	53	21	16
เสียชีวิต	61	58	56	57	59	59
คลอดบุตร	180	124	103	85	65	59

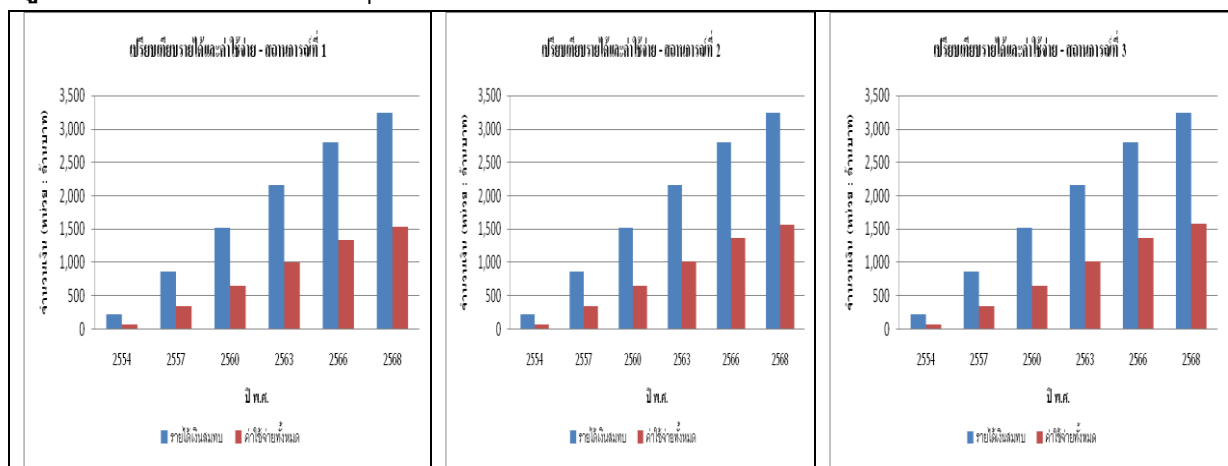

ตารางที่ 5 ค่าใช้จ่ายตามชุดสิทธิประโยชน์ แบ่งตามสถานการณ์ที่ 1, 2 และ 3

ชุดสิทธิประโยชน์	สถานการณ์ที่ 1 (SC1)	สถานการณ์ที่ 2 (SC2)	สถานการณ์ที่ 3 (SC3)
1. ทดแทนรายได้เมื่อเจ็บป่วย/ อุบัติเหตุ เป็นเงิน 200 บาทต่อวัน	Sick_1	Sick_2	Sick_2
2. ทดแทนรายได้กรณีทุพพลภาพ เป็นเงิน 1,000 บาทต่อเดือน	Disability_1	Disability_1	Disability_2
เสียชีวิต ได้รับค่าฌาปนกิจศพ 20,000 บาท	Dead	Dead	Dead

จากการวิเคราะห์โดยใช้แบบจำลองทางคณิตศาสตร์ประกันภัย โดยกำหนดชุดสิทธิประโยชน์เป็น 3 สถานการณ์ (ตารางที่ 5) โดยชุดสิทธิประโยชน์ในสถานการณ์ที่ 1 (SC1) มีค่าใช้จ่ายต่ำที่สุด และชุดสิทธิประโยชน์ในสถานการณ์ที่ 3 (SC3) มีค่าใช้จ่ายมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้รวมของกองทุนจากผู้ประกันตนตามมาตรา 40 โดยพิจารณาที่อัตราเงินสมทบ 100 บาทต่อเดือนต่อผู้ประกันตน พบว่ากองทุนมีเงินสำรองเพิ่มขึ้นโดยตลอดในช่วงเวลา 15 ปี

รูปที่ 3 รายได้-ค่าใช้จ่ายของชุดสิทธิประโยชน์ตามสถานการณ์ที่ 1, 2 และ 3

2.5 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับราคาของประกันชีวิตเอกชน

เนื่องจากธุรกิจประกันภัยมีการออกกรมธรรม์ที่ให้สิทธิประโยชน์ ใกล้เคียงกับสิทธิประโยชน์ของ มาตรา 40 อยู่บ้างแล้ว ดังนั้นจึงสามารถใช้ข้อมูลราคากกรมธรรม์ที่มีการให้สิทธิประโยชน์ใกล้เคียงกับ เพื่อสนับสนุนในการตัดสินใจในการจัดบริการตามมาตรา 40

ตารางที่ 6 เปรียบเทียบค่าใช้จ่ายผลประโยชน์ระหว่างมาตรา 40 และประกันเอกชน

ผลประโยชน์หลัก	เงื่อนไขผลประโยชน์	มาตรา 40	ประกันเอกชน	
		ค่าใช้จ่ายรายปี	เบี้ยรายปี (เดี่ยว)	เบี้ยรายปี (กลุ่ม)
ทดแทนรายได้เมื่อเจ็บป่วย/อุบัติเหตุ	200 บาทต่อวัน ไม่เกิน 365 วันต่อปี	120 – 225*	300 – 450 ขึ้นอยู่กับชั้นอาชีพ	-
ทุพพลภาพ	1,000 บาทต่อเดือน ระยะเวลา 15 ปี	75 - 271**	330	300
เสียชีวิต	20,000 บาท			

แหล่งข้อมูล: คำนวณจากเบี้ยประกันและเงื่อนไขผลประโยชน์ของบริษัทประกันชีวิตขนาดใหญ่ 2 แห่ง โดยใช้สูตรทางการเงินเปลี่ยนเงื่อนไขสิทธิประโยชน์ของบริษัทให้ตรงกับข้อเสนอทางเลือกของมาตรา 40

หมายเหตุ * ค่าใช้จ่ายเพิ่มตามอัตราการให้บริการที่เพิ่มขึ้นในอนาคต

** ลดลงตามจำนวนผู้ประกันตนที่มากขึ้น มีความเสี่ยงที่ลดลง

จากตารางข้างต้นพบว่า ค่าใช้จ่ายสูงสุดในกรณีทดแทนรายได้เมื่อเจ็บป่วย/อุบัติเหตุ กรณีทุพพลภาพ และกรณีเสียชีวิต เงินสมทบรายปีของประกันสังคม มาตรา 40 ต่ำกว่าราคาขาย (เบี้ยประกันภัยรายปี) ของประกันภัยภาคเอกชนทั้งประเภทเดี่ยวและประเภทกลุ่ม ซึ่งการประกันภัยประเภทเดี่ยวจะมีราคาเบี้ยประกันภัยสูงกว่าประเภทกลุ่ม เนื่องจากการประกันประเภทกลุ่ม ต้องมีการรวมตัวกัน ตั้งแต่ 5 คนเป็นต้นไป หลักการเฉลี่ยความเสี่ยงจะทำให้เบี้ยประกันภัยลดลง

จากข้อมูลดังกล่าว สำนักงานประกันสังคมจึงควรดำเนินการจัดบริการตามมาตรา 40 เอง โดยสำนักงานประกันสังคมสามารถดำเนินการได้ในราคาที่ถูกลงกว่าบริษัทประกันภัยเอกชนดำเนินการ

2.6 Sensitivity Analysis

การจัดบริการตามมาตรา 40 นี้ มีความเสี่ยงที่สำคัญ 3 ประการ ที่จำเป็นต้องตรวจสอบเพื่อเติมถึงผลกระทบในกรณีที่ สถานการณ์ในอนาคตไม่เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในสมมุติฐาน คือ

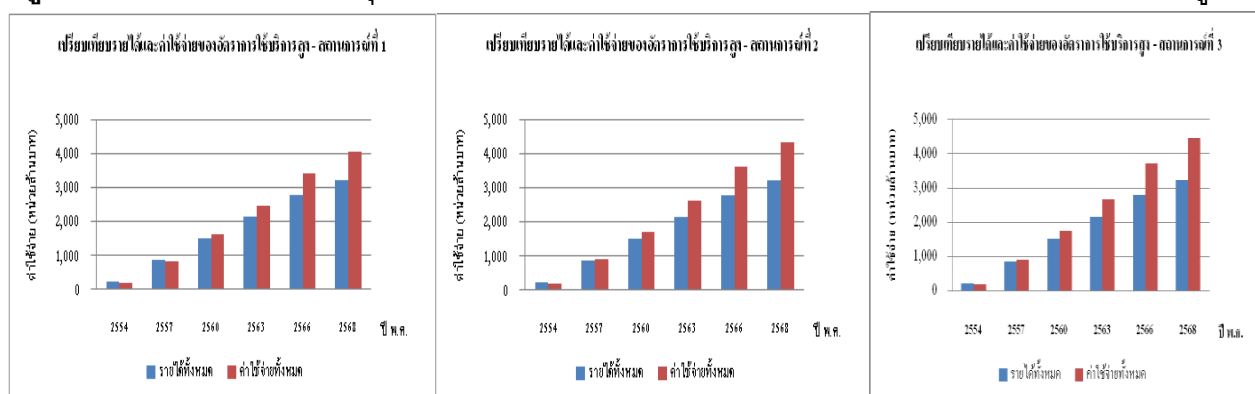
2.6.1 การเปลี่ยนแปลงอัตราการใช้บริการ

อัตราการใช้บริการที่สูงขึ้นจะมีผลให้ค่าใช้จ่ายของกองทุนสูงขึ้น การทดสอบการเปลี่ยนแปลงอัตราค่าบริการโดยกำหนดสถานการณ์ที่มีค่าใช้จ่ายสูงสุด ว่าการใช้สิทธิประโยชน์ในมาตรา 40 จะมีการใช้บริการเท่ากับอัตราการใช้บริการสูงสุดของผู้มีสิทธิประกันสังคมมาตรา 39 ย้อนหลัง 10 ปี (อัตราการใช้บริการในโรงพยาบาล เท่ากับ 23%, อัตราทุพพลภาพ เท่ากับ 0.04% อัตราคลอดบุตร เท่ากับ 11% และอัตราการเสียชีวิต เท่ากับ 1.5%

ตารางที่ 7 ค่าใช้จ่ายต่อผู้ประกันตน ต่อปี ตามสิทธิประโยชน์ของอัตราการใช้บริการสูง

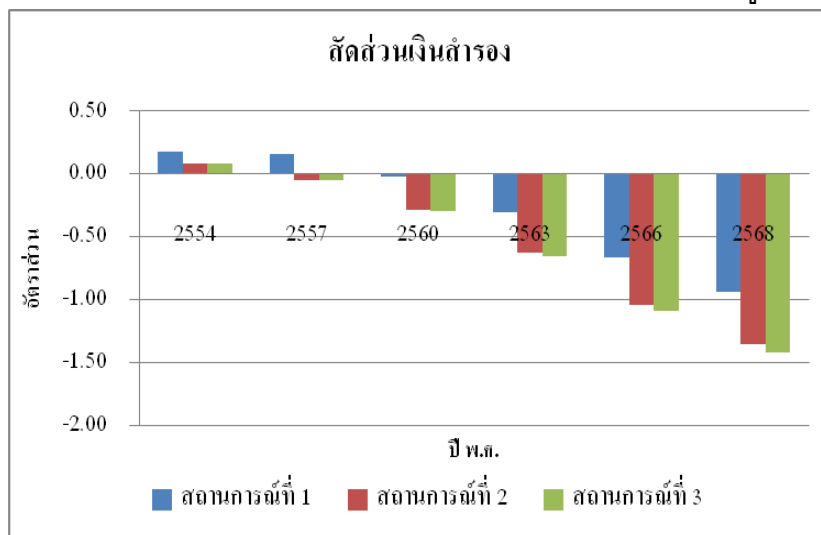
สิทธิประโยชน์	2554	2557	2560	2563	2566	2568
Sick_1	239	240	242	246	251	253
Sick_2	299	300	303	307	313	316
Disability_1	598	594	583	563	536	524
Disability_2	664	665	665	665	664	664
เสียชีวิต	330	330	330	330	330	330
คลอดบุตร	363	250	208	170	131	66

รูปที่ 4 รายได้-ค่าใช้จ่ายของชุดสิทธิประโยชน์ตามสถานการณ์ที่ 1, 2 และ 3 กรณีอัตราการใช้บริการสูง

ผลการวิเคราะห์พบว่า ถ้ามีการใช้สิทธิประโยชน์ในอัตราดังกล่าว ค่าใช้จ่ายของกองทุนตาม มาตรา 40 จะมีแนวโน้มสูงมากขึ้น และมากกว่ารายได้ทั้งหมดของกองทุน ซึ่งพบในปี พ.ศ. 2560 จาก สถานการณ์ที่ 1 และ ปี พ.ศ. 2557 ในสถานการณ์ที่ 2 และสถานการณ์ที่ 3

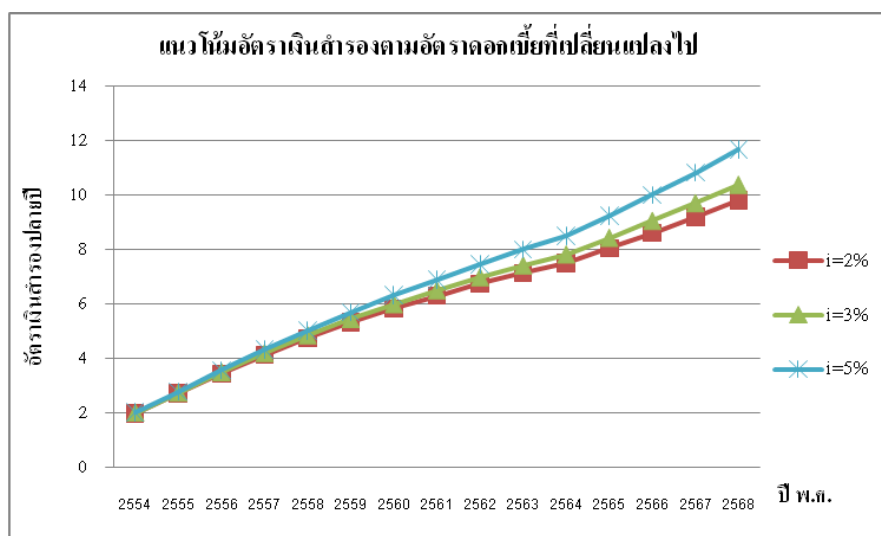
รูปที่ 5 สัดส่วนเงินสำรองของสถานการณ์ที่ 1, 2 และ 3 กรณีอัตราการใช้บริการสูง

พิจารณาอัตราเงินสมทบ 100 บาทต่อผู้ประกันตนต่อเดือน พบว่าสถานการณ์ที่ 1 สถานการณ์ ที่ 2 และสถานการณ์ที่ 3 มีเงินสำรองลดลงโดยตลอดในช่วงเวลา 15 ปี และพบว่าปี พ.ศ. 2560 ทุก สถานการณ์จะมีมูลค่ากองทุนเป็นลบ

2.6.2 การเปลี่ยนแปลงอัตราผลตอบแทนการลงทุน (อัตราดอกเบี้ย)

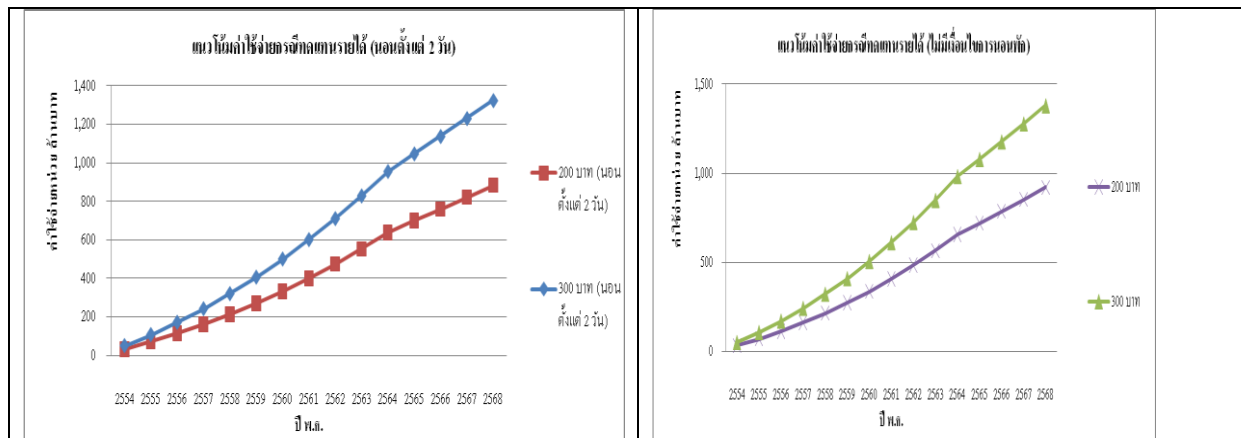
รูปที่ 6 แนวโน้มอัตราเงินสำรองตามอัตราดอกเบี้ยที่เปลี่ยนแปลง

อัตราผลตอบแทนที่ลดลงเหลือร้อยละ 1 ต่อปีมีผลให้เงินสำรองของกองทุนเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก โดยอัตราเงินสำรองสุทธิลดมาต่ำกว่า 10 เล็กน้อย กล่าวได้ว่าเกือบไม่มีผลกระทบต่อเงินสำรองของกองทุน กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ แหล่งเงินหลักของกองทุนมาตรา 40 มาจากเงินสมทบของผู้ประกันตน

2.6.3 การเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขการจ่ายเงินชดเชยทดแทนรายได้เมื่อเจ็บป่วย/อุบัติเหตุ

รูปที่ 7 การเปลี่ยนแปลงค่าใช้จ่ายรวม เมื่อมีการเปลี่ยนจำนวนเงินชดเชยรายได้ต่อวัน

ถ้ากำหนดจ่ายเงินชดเชยสูงขึ้นเป็นวันละ 300 บาท กองทุนจะมีค่าใช้จ่ายเพิ่มเป็นประมาณ 1,400 ล้านบาทในกรณีใช้สิทธิประโยชน์แบบ Sick_1 และจะเพิ่มประมาณ 1,500 ล้านบาทในกรณีใช้สิทธิประโยชน์แบบ Sick_2 อย่างไรก็ตามรายได้ของกองทุนยังมากกว่าค่าใช้จ่าย

3 สรุปและข้อเสนอแนะ

3.1 สิทธิประโยชน์ทดแทนรายได้เมื่อเจ็บป่วย/อุบัติเหตุ ทุพพลภาพ และ ค่าฌาปนกิจศพเมื่อเสียชีวิต

จากการวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์ประกันภัยพบว่ามีความเป็นไปได้ที่จะจัดการประกันสังคมตามมาตรา 40 เพื่อทดแทนรายได้เมื่อเจ็บป่วย/อุบัติเหตุ ทุพพลภาพ และ ค่าฌาปนกิจศพเมื่อเสียชีวิตตามที่ประชาชนกลุ่มแรงงานนอกระบบต้องการ โดยเก็บเงินสมทบที่อัตรา 100 บาทต่อเดือน ทั้งนี้อัตราการใช้สิทธิประโยชน์สูงจากการที่ผู้เลือกที่จะประกันตนเป็นผู้ที่มีโรคประจำตัวอยู่แล้ว และการงดส่งเงินสมทบเป็นปัญหาใหญ่ของการดำเนินการประกันแบบสมัครใจ

การวิเคราะห์ Sensitivity analysis พบว่าการประมาณการอัตราการให้บริการให้ใกล้เคียงสถานการณ์จริงเป็นความเสี่ยงที่สูงที่สุดของกองทุน กองทุนสามารถลดความเสี่ยงนี้ได้โดยเน้นการประกันกลุ่มซึ่งจะมีการเฉลี่ยความเสี่ยงระหว่างผู้ที่มีความเสี่ยงสูงและผู้ที่มีความเสี่ยงต่ำ และการที่มีจำนวนผู้ประกันตนที่มาก ตาม“กฎว่าด้วยจำนวนมาก” (Law of Large Number) ทางคณิตศาสตร์ประกันภัย มีหลักว่าถ้าจำนวนที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งมีจำนวนมากแล้วย่อมจะสามารถประมาณหรือคาดคะเนจำนวนเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ใกล้เคียงความจริง

ดังนั้น สำนักงานประกันสังคมต้องมียุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการประกันกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ เช่น ร่วมกับการปล่อยเงินกู้ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ธนาคารออมสิน การจัดทำประกันกลุ่มร่วมกับธนาคาร โดยให้ลูกค้าที่เข้ามาขอสินเชื่อกับธนาคารเข้าสู่ระบบกองทุนประกันสังคม มาตรา 40 โดยจำนวนเงินที่สมทบตลอดระยะเวลาของการขอสินเชื่อจะถูกรวมเข้าไปในวงเงินสินเชื่อ การบริหารจัดการนี้จะทำให้กองทุนลดความเสี่ยงทั้งรายรับ และรายจ่าย และสามารถเพิ่มหรือขยายผลประโยชน์ให้กับผู้ประกันตนได้สูงขึ้น นอกจากนี้ สำนักงานประกันสังคมยังสามารถสร้างระบบประกันกลุ่มในระดับองค์กรชุมชน เช่น สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน หรือ สหกรณ์แท็กซี่ เป็นต้น

3.2 สิทธิประโยชน์การคลอดบุตร

มีความเป็นไปได้ที่จะรวมสิทธิประโยชน์การคลอดบุตรนี้ เข้าไปในชุดสิทธิประโยชน์ เนื่องจากต้นทุนการประกันเมื่อคิดตามอัตราการคลอดตามอายุนั้นอยู่ในช่วง 180 บาทต่อคนต่อปี และจะลดลงเหลือเพียงประมาณ 60 บาทต่อคนต่อปี โดยใช้สถิติของการคลอดบุตรของกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ

แต่ปัญหาสำคัญของการรวมสิทธิประโยชน์นี้เข้าไปในชุดสิทธิประโยชน์ คือ Adverse Selection ในกรณีนี้ หมายถึง การให้สิทธิประโยชน์นี้จะสร้างแรงจูงใจให้ผู้ประกันตนที่ต้องการมีบุตรเลือกเข้ามาซื้อ

ประกันภาคสมัครใจของมาตรา 40 นี้มากกว่าประชากรกลุ่มอื่น ซึ่งทำให้อัตราการคลอดสูงกว่าสถิติการคลอดบุตรของกองทุนหลักประกันสุขภาพ ตัวอย่าง”สุดโต่ง” เช่น ถ้ามีแต่ผู้หญิงตั้งครรภ์เท่านั้นที่สมัครเป็นผู้ประกันตนมาตรา 40 ทำให้ต้นทุนการประกันสิทธิประโยชน์การคลอดบุตรเท่ากับ 3,000 บาท กล่าวคือ ต้นทุนการประกันเท่ากับเงินชดเชยตามสิทธิประโยชน์

ถ้านโยบายต้องการรวมเรื่องสิทธิประโยชน์การคลอดบุตรไว้ในชุดสิทธิประโยชน์ สำนักงานประกันสังคมต้องเน้นให้สัดส่วนผู้ประกันตนผ่านระบบการประกันกลุ่มให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้เพื่อลดความเสี่ยงจาก Adverse selection ดังกล่าว แต่ไม่ควรใช้แนวทางการกีดกันในรูปแบบ ห้ามผู้ตั้งครรภ์สมัคร หรือกำหนดระยะเวลาเกิดสิทธิ ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักการประกันสังคมที่ต้องการให้เกิดการร่วมทุกข์ร่วมสุข และครอบคลุมเสมอหน้า

3.3 สิทธิประโยชน์ชราภาพ

การให้สิทธิชราภาพแบบบำนาญสำหรับมาตรา 40 ของพระราชบัญญัติประกันสังคม นั้นไม่สามารถเป็นหลักประกันยามชราภาพให้กับผู้ประกันตน เนื่องจากการสะสมเงินแบบฝากธนาคารของตัวเอง แล้วให้ถอนไปทั้งก้อน และจำนวนเงินก็ไม่มากพอที่จะใช้จ่ายได้ตลอดชีวิต

นอกจากนั้นระบบการจ้างงานของแรงงานนอกระบบยังมีการเปลี่ยนแปลงอาชีพบ่อย ทำให้เงินสะสมในลักษณะบำนาญกระจายอยู่ในหลายกองทุน ซึ่งกองทุนเหล่านี้ต่างเป็นอิสระ และมีระเบียบปฏิบัติของกองทุนเอง

วัตถุประสงค์ทางสังคมของสิทธิประโยชน์ชราภาพ คือ การทำให้ประชาชนมีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพยามชรา

ศึกษาเพิ่มเติมถึงสถานการณ์ ปัญหา และแนวทางแก้ไขในการสร้างระบบให้มีการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกองทุนต่างๆ เพื่อให้สามารถนำเงินสะสมจากทุกกองทุนมารวมกันสำหรับประชาชนแต่ละคน เพื่อใช้ในการจัดทำระบบบำนาญถ้วนหน้า

ภาคผนวก 1

พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ปัจจุบันกำลังแรงงานของประเทศไทย ซึ่งทำงานในภาคธุรกิจเอกชนในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างจำนวนตั้งแต่ 1 คนขึ้นไป ต้องอยู่ภายใต้ระบบประกันสังคมโดยบังคับตามกฎหมาย เพื่อให้ลูกจ้างจะได้มีหลักประกันในกรณีที่ต้องเผชิญกับความเสี่ยงต่างๆ ที่เกิดจากการเจ็บป่วยหรือการประสบอันตราย ทั้งที่เนื่องและไม่เนื่องจากการทำงาน รวมไปถึงการคลอดบุตร การทุพพลภาพ การเสียชีวิต การชราภาพ และการว่างงาน ภายใต้หลักเกณฑ์และเงื่อนไขต่างๆ แห่งพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 และพระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. 2537

1. บุคคลในความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ.2533

นอกเหนือจากลูกจ้างในสถานประกอบการภาคเอกชนแล้ว พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 ยังจัดให้มีการคุ้มครองแบบสมัครใจแก่บุคคลที่ไม่ใช่ลูกจ้าง โดยประเภทของประโยชน์ทดแทน ตลอดจนหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของการได้รับสิทธิประโยชน์ และการจ่ายเงินสมทบมีความแตกต่างกัน ดังจะได้อธิบายต่อไป

1.1 ผู้ประกันตน มาตรา 33

ได้แก่ลูกจ้างในสถานประกอบการที่มีลูกจ้าง 1 คนขึ้นไป รวมไปถึงลูกจ้างชั่วคราวรายเดือนของหน่วยงานราชการ ที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปีบริบูรณ์และไม่เกิน 60 ปีบริบูรณ์ แต่หากอายุครบ 60 ปีบริบูรณ์แล้วยังคงเป็นลูกจ้างของนายจ้างที่อยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 จะถือว่าลูกจ้างนั้นยังคงเป็นผู้ประกันตนต่อ

สำหรับลูกจ้างที่ได้รับการยกเว้น ไม่ได้้อยู่ในความคุ้มครองของกฎหมายประกันสังคมจะประกอบด้วย (1) ข้าราชการ ลูกจ้างประจำ ลูกจ้างชั่วคราวรายวัน และลูกจ้างชั่วคราวรายชั่วโมงของราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค และส่วนราชการท้องถิ่น (2) ลูกจ้างของรัฐบาลต่างประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศ (3) ลูกจ้างของนายจ้างที่มีสำนักงานในประเทศ และไปประจำทำงานในต่างประเทศ (4) ครู หรือครูใหญ่ของโรงเรียนเอกชนตามกฎหมายว่าด้วยโรงเรียนเอกชน (5) นักเรียน นักเรียน พยาบาล นิสิต หรือนักศึกษาหรือแพทย์ฝึกหัด ซึ่งเป็นลูกจ้างของโรงเรียนมหาวิทยาลัยหรือโรงพยาบาล (6) กิจการหรือลูกจ้างอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา ได้แก่ ลูกจ้างเนติบัณฑิตยสภา ลูกจ้างของสถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ ลูกจ้างของสภาอากาศไทย ลูกจ้างของสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ลูกจ้างของรัฐวิสาหกิจตามกฎหมายว่าด้วยแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ ลูกจ้างของกิจการเพาะปลูก ประมง ป่าไม้ และเลี้ยงสัตว์ ซึ่งมีได้ใช้ลูกจ้างตลอดปี และไม่มีงานลักษณะอื่นรวมอยู่ด้วย ลูกจ้างของนายจ้างที่จ้างไว้เพื่อทำงานอันมีลักษณะเป็นครั้งคราวเป็นการจร

หรือเป็นไปตามฤดูกาล ลูกจ้างของนายจ้างที่เป็นบุคคลธรรมดาซึ่งงานที่ทำนั้นมิได้มีการประกอบธุรกิจรวมอยู่ด้วย และลูกจ้างของนายจ้างซึ่งประกอบการค้าหรือการค้าแฝงลอย

1.2 ผู้ประกันตน มาตรา 39

ได้แก่ผู้ที่เคยเป็นผู้ประกันตนมาตรา 33 และได้ส่งเงินสมทบมาแล้วไม่น้อยกว่า 12 เดือน ที่ต่อมาได้สิ้นสภาพการเป็นลูกจ้างอันเนื่องมาจากการลาออกจากงาน หรือถูกให้ออก แต่มีความประสงค์ที่จะเป็นผู้ประกันตนต่อ และได้แสดงความจำนงสมัครเป็นผู้ประกันตนต่อภายในระยะเวลา 6 เดือนนับแต่วันที่สิ้นสภาพการเป็นลูกจ้าง

1.3 ผู้ประกันตน มาตรา 40

หมายถึงบุคคลใดก็ตาม ที่มีอายุ 15-60 ปีบริบูรณ์ และไม่ใช่ลูกจ้างตามมาตรา 33 และไม่ใช่ผู้ประกันตนมาตรา 39 เช่น ผู้ประกอบอาชีพอิสระ คนขับแท็กซี่ ผู้รับจ้างทั่วไป หาบเร่ แผงลอย เป็นคน ไม่เป็นผู้ทุพพลภาพ และไม่เป็นวัณโรคในระยะอันตราย หรือเป็นโรคพิษสุราเรื้อรัง หรือโรคซึ่งอยู่ในระหว่างการรักษาและอยู่ในสภาพใช้เครื่องช่วยชีวิต สามารถสมัครเป็นผู้ประกันตนได้โดยความสมัครใจ

2. สิทธิประโยชน์ในระบบประกันสังคม

เนื่องจากระบบประกันสังคมของไทยจะดำเนินการตามกฎหมาย 2 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 และพระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. 2537 ดังนั้น สิทธิประโยชน์ที่ลูกจ้างผู้ประกันตนได้รับจึงครอบคลุมประเภทของการประกันรวมทั้งหมด 8 ประเภทเช่นเดียวกับที่นานาประเทศถือปฏิบัติอยู่ จำแนกดังนี้

สิทธิประโยชน์ภายใต้พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533

2.1 การประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยที่ไม่เนื่องจากการทำงาน

ประโยชน์ทดแทนกรณีนี้ จะประกอบด้วย การให้บริการทางการแพทย์ และประโยชน์ทดแทนในรูปตัวเงิน โดยผู้ประกันตนจะมีสิทธิได้รับต่อเมื่อภายในระยะเวลา 15 เดือนได้จ่ายเงินสมทบมาแล้วอย่างน้อยเป็นเวลา 3 เดือน โดยผู้ประกันตนจะได้รับการตรวจวินิจฉัยและรักษาในโรงพยาบาลที่เลือกตามบัตรรับรองสิทธิหรือเครือข่ายของสถานพยาบาลโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ

การให้บริการทางการแพทย์จะประกอบด้วย ค่ารักษาพยาบาลผู้ป่วยนอกและผู้ป่วยใน ค่าบริการอื่น ค่ายาตามใบสั่งแพทย์ ทันตกรรม (ถอนฟัน อุดฟัน ขูดหินปูน การใส่ฟันเทียมตามที่กำหนด) ค่าทำหมัน ค่าอวัยวะเทียมและอุปกรณ์ในการบำบัดรักษาโรคตามที่ประกาศกำหนด³ และกรณี

³ ประกาศสำนักงานประกันสังคม เรื่องหลักเกณฑ์และอัตราสำหรับประโยชน์ทดแทนในกรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยอันมิใช่เนื่องจากการทำงาน

อุบัติเหตุ ฉุกเฉิน รวมไปถึงค่ารักษาที่มีค่าใช้จ่ายสูง หรือการรักษาที่ต้องใช้แพทย์ผู้เชี่ยวชาญพิเศษ การบำบัดทดแทนไต การปลูกถ่ายไขกระดูก ค่าบริการทางการแพทย์สำหรับผู้ประกันตนที่ติดเชื้อ HIV หรือ เอชไอวี รวมทั้งการให้ยาด้านไวรัสเอดส์

สำหรับประโยชน์ทดแทนที่เป็นตัวเงิน ผู้ประกันตนจะได้รับเป็นเงินทดแทนการขาดรายได้ในระหว่างที่หยุดพักรักษาตัวตามคำสั่งแพทย์เป็นจำนวนร้อยละ 50 ของค่าจ้างเฉลี่ยตามจำนวนวันที่หยุดจริง ไม่เกินครั้งละ 90 วันและไม่เกิน 180 วันในหนึ่งปีปฏิทิน ในกรณีที่เจ็บป่วยเรื้อรังสามารถรับเงินทดแทนได้ถึง 365 วัน⁴

2.2 การคลอดบุตร

ประโยชน์ทดแทนกรณีคลอดบุตร ประกอบด้วยค่าบริการทางการแพทย์ (ค่าคลอดบุตรเหมาจ่าย) และประโยชน์ทดแทนในรูปตัวเงิน โดยผู้มีสิทธิจะต้องจ่ายเงินสมทบมาแล้วไม่น้อยกว่า 7 เดือนภายในระยะเวลา 15 เดือนก่อนวันรับบริการทางการแพทย์

ค่าบริการทางการแพทย์ จะจ่ายให้กับผู้ประกันตนทั้งที่เป็นผู้ประกันตนหญิง และคู่สมรสของผู้ประกันตนชาย ไม่เกิน 2 ครั้ง โดยค่าบริการทางการแพทย์จะจ่ายเป็นเงินก้อน ในลักษณะเหมาจ่าย ซึ่งครอบคลุมค่าตรวจและรับฝากครรภ์ ค่าบำบัดทางการแพทย์ ค่ายาและค่าเวชภัณฑ์ ค่าทำคลอด ค่ากินอยู่และรักษาพยาบาลในสถานพยาบาล ค่าบริบาลและค่ารักษาทารกแรกเกิด ค่ารถพยาบาลหรือค่าพาหนะรับส่งผู้ป่วย และค่าบริการอื่นที่จำเป็น โดยผู้ประกันตนและคู่สมรสของผู้ประกันตนสามารถไปคลอดในสถานพยาบาลใดก็ได้ และในปี 2554 เป็นต้นไป ค่าคลอดบุตรจะเหมาจ่ายในอัตรา 13,000 บาทต่อการคลอดบุตรหนึ่งครั้ง

ประโยชน์ทดแทนที่เป็นตัวเงิน จะจ่ายเป็นเงินสงเคราะห์การหยุดงานเพื่อการคลอดบุตร และจะจ่ายให้เฉพาะผู้ประกันตนหญิงเท่านั้น ในอัตราร้อยละ 50 ค่าจ้างเฉลี่ยเป็นระยะเวลา 90 วัน ไม่ว่าผู้ประกันตนจะลาคลอดหรือไม่ก็ตาม

2.3 การเสียชีวิต

ประโยชน์ทดแทนกรณีตาย จะประกอบด้วยค่าทำศพ และเงินสงเคราะห์แก่ทายาท โดยผู้มีสิทธิจะได้รับต่อเมื่อผู้ประกันตนถึงแก่ความตายโดยไม่ได้ประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงาน และภายใน 6 เดือนก่อนผู้ประกันตนถึงแก่ความตาย ได้จ่ายเงินสมทบมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 เดือน

---

⁴ ในกรณีที่ผู้ประกันตนมีสิทธิได้รับค่าจ้างจากนายจ้างในระหว่างหยุดงาน เพื่อการรักษาพยาบาลตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน หรือมีสิทธิตามระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงาน สัญญาจ้างแรงงาน หรือข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้างงาน ผู้ประกันตนจะยังไม่มีสิทธิได้รับเงินทดแทนการขาดรายได้ดังกล่าว จนกว่าสิทธิได้รับเงินจากนายจ้างนั้นสิ้นสุดลง จึงจะมีสิทธิได้รับเงินทดแทนการขาดรายได้ตามระยะเวลาที่คงเหลือ และถ้าเงินที่ได้รับจากนายจ้างน้อยกว่าเงินทดแทนการขาดรายได้ ผู้ประกันตนก็มีสิทธิได้รับเงินทดแทนในส่วนที่ขาดด้วย

ค่าทำศพจะจ่ายเป็นเงินก้อน โดยจะจ่ายให้แก่ผู้จัดการศพซึ่งผู้ประกันตนได้ระบุและได้จัดการศพให้แก่ผู้ประกันตนจริง หรือบุคคลที่มีหลักฐานแสดงว่าเป็นผู้จัดการศพผู้ประกันตน โดยในปี พ.ศ. 2554 จำนวนเงินค่าทำศพจะอยู่ที่ 40,000 บาท

เงินสงเคราะห์ทายาท จะจ่ายให้แก่บุคคลที่ผู้ประกันตนทำหนังสือระบุให้เป็นผู้มีสิทธิเท่านั้น โดยจำนวนเงินสงเคราะห์จะขึ้นอยู่กับระยะเวลาการจ่ายเงินสมทบที่ผ่านมาของผู้ประกันตน คือ (1) หากจ่ายเงินสมทบมากกว่า 3 ปีแต่ไม่ถึง 10 ปี จะได้รับเงินสงเคราะห์เท่ากับค่าจ้างเฉลี่ย 1.5 เดือน (2) ในกรณีที่จ่ายเงินสมทบตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป จะได้รับเงินสงเคราะห์เท่ากับค่าจ้างเฉลี่ย 5 เดือน

2.4 การทุพพลภาพ

ประโยชน์ทดแทนกรณีทุพพลภาพ ประกอบด้วย ค่ารักษาพยาบาล ค่าอวัยวะเทียมและอุปกรณ์ในบำบัดรักษา ค่าพาหนะรับส่งผู้ทุพพลภาพ รวมไปถึงประโยชน์ทดแทนที่เป็นตัวเงิน (เงินทดแทนการขาดรายได้ตลอดชีวิต) ค่าทำศพ และเงินสงเคราะห์ทายาท ผู้ประกันตนที่ทุพพลภาพจะเกิดสิทธิได้ต่อเมื่อการทุพพลภาพดังกล่าวไม่เกี่ยวเนื่องจากการทำงาน และภายในระยะเวลา 15 เดือนก่อนวันที่คณะกรรมการการแพทย์จะลงความเห็นว่าเป็นผู้ทุพพลภาพ ได้จ่ายเงินสมทบมาแล้วอย่างน้อยเป็นเวลา 3 เดือน เช่นเดียวกับประโยชน์ทดแทนกรณีเจ็บป่วย

การพิจารณาว่าผู้ประกันตนทุพพลภาพหรือไม่ จะอยู่ในดุลยพินิจของคณะกรรมการการแพทย์ โดยพิจารณาจากการสูญเสียความสามารถในการทำงานเกินกว่าร้อยละ 50 ขึ้นไปของสมรรถภาพทั้งร่างกาย และอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ ดังนี้

- (1) มือขาดสองข้าง
- (2) แขนขาดสองข้าง
- (3) มือข้างหนึ่งกับแขนข้างหนึ่งขาด
- (4) มือข้างหนึ่งกับขาข้างหนึ่งขาด
- (5) แขนข้างหนึ่งกับเท้าข้างหนึ่งขาด
- (6) แขนข้างหนึ่งกับขาข้างหนึ่งขาด
- (7) สูญเสียลูกตาทั้งสองข้าง หรือสูญเสียตาข้างหนึ่งกับสูญเสียสมรรถภาพในการมองเห็นร้อยละ 90 ขึ้นไป หรือเสียความสามารถในการมองเห็นตั้งแต่ 3/60 หรือมากกว่าของตาอีกข้างหนึ่ง หรือสูญเสียสมรรถภาพในการมองเห็นร้อยละ 90 ขึ้นไป หรือสูญเสียความสามารถในการมองเห็นตั้งแต่ 3/60 หรือมากกว่าของตาทั้งสองข้าง
- (8) โรคหรือการบาดเจ็บของไขสันหลัง เป็นเหตุให้มือหรือแขนทั้งสองข้าง มือข้างหนึ่งกับแขนข้างหนึ่ง มือข้างหนึ่งกับขาข้างหนึ่ง หรือแขนข้างหนึ่งกับขาหรือเท้าอีกข้างหนึ่ง หรือขาทั้งสองข้าง กับการขับถ่ายปัสสาวะ อุจจาระ สูญเสียสมรรถภาพโดยสิ้นเชิง
- (9) โรคหรือการบาดเจ็บของสมอง เป็นเหตุให้สูญเสียความสามารถของอวัยวะของร่างกายจนไม่สามารถประกอบกิจวัตรประจำวันที่เป็นได้ และต้องมีผู้อื่นมาช่วยเหลือดูแล

สำหรับค่ารักษาพยาบาล ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2554 เป็นต้นไป ค่ารักษาพยาบาลจะจ่ายให้ตามที่จ่ายจริงสูงสุดไม่เกิน 4,000 บาทต่อเดือนโดยไม่จำกัดว่าจะต้องเจ็บป่วยด้วยโรคที่เกี่ยวข้องกับการทุพพลภาพ และผู้ประกันตนที่ทุพพลภาพไม่ต้องสำรองเงินจ่ายก่อนแต่อย่างใด ยกเว้นในกรณีที่ไปรับบริการที่ไม่ใช่สถานพยาบาลที่สำนักงานประกันสังคมกำหนดหรือสถานพยาบาลที่ผู้ประกันตนเลือกไว้ ผู้ประกันตนต้องสำรองจ่ายไปก่อนและนำใบเสร็จพร้อมใบรับรองแพทย์มาเบิกตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด⁵ ค่าอวัยวะเทียมและอุปกรณ์ ผู้ประกันตนหรือสถานพยาบาลที่ดำเนินการเปลี่ยนอุปกรณ์หรืออวัยวะเทียมให้ผู้ประกันตนที่ทุพพลภาพ สามารถเบิกกับสำนักงานประกันสังคมได้โดยตรงตามประกาศประเภทและอัตราที่กำหนด ส่วนค่าพาหนะรับส่งผู้ป่วยทุพพลภาพจะเหมาจ่ายให้เดือนละ 500 บาท

เงินทดแทนการขาดรายได้ที่จ่ายให้ตลอดชีวิต จะจ่ายในอัตราร้อยละ 50 ของค่าจ้างเฉลี่ยก่อนทุพพลภาพ สำหรับเงินค่าทำศพและเงินสงเคราะห์ทายาท จำนวนเงินและเงื่อนไขการจ่ายให้กับผู้มีสิทธิจะเช่นเดียวกับประโยชน์ทดแทนกรณีตาย

2.5 การสงเคราะห์บุตร

ประโยชน์ทดแทนกรณีสงเคราะห์บุตร ประกอบด้วย ประโยชน์ทดแทนในรูปของตัวเงิน (เงินสงเคราะห์บุตร) ซึ่งจะเหมาจ่ายเป็นค่าสงเคราะห์ความเป็นอยู่ของบุตร ค่าเล่าเรียน ค่ารักษาพยาบาลบุตร และค่าสงเคราะห์อื่นที่จำเป็น ตามประกาศกำหนด โดยเงื่อนไขของการเกิดสิทธิกำหนดให้ผู้ประกันตนต้องจ่ายเงินสมทบมาแล้วไม่น้อยกว่า 12 เดือนภายในระยะเวลา 36 เดือนก่อนมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทน

เงินสงเคราะห์บุตร จะจ่ายให้แก่บุตรโดยชอบด้วยกฎหมายที่มีอายุแรกเกิด-6 ปีบริบูรณ์ เป็นจำนวนคราวละไม่เกิน 2 คน ในจำนวนเดือนละ 350 บาทต่อบุตรหนึ่งคน ทั้งนี้ สิทธิดังกล่าวจะสิ้นสุดลงเมื่อบุตรเสียชีวิต หรือยกบุตรให้เป็นบุตรบุญธรรมของคนอื่น หรือเมื่อความเป็นผู้ประกันตนสิ้นสุดลง

2.6 การชราภาพ

ประโยชน์ทดแทนกรณีชราภาพ ประกอบด้วย ประโยชน์ทดแทนในรูปของตัวเงิน (เงินก้อนในรูปบำเหน็จ หรือบำนาญรายเดือนตลอดชีวิต) โดยผู้มีสิทธิจะต้องเป็นผู้มีอายุครบ 55 ปีบริบูรณ์และความเป็นผู้ประกันตนได้สิ้นสุดลง พร้อมกับได้จ่ายเงินสมทบมาแล้วไม่น้อยกว่า 180 เดือน ไม่ว่าระยะเวลาดังกล่าวจะติดต่อกันหรือไม่ก็ตาม

---

⁵ (1) สถานพยาบาลรัฐ ผู้ป่วยนอก จ่ายเท่าที่จ่ายจริงโดยให้ผู้ประกันตนมายื่นเรื่อง ส่วนผู้ป่วยใน สำนักงานประกันสังคมจะจ่ายตรงให้กับสถานพยาบาลเอง โดยสถานพยาบาลจะเป็นผู้ยื่นเรื่อง

(2) สถานพยาบาลเอกชน ผู้ป่วยนอกจะจ่ายให้เท่าที่จ่ายจริงไม่เกินเดือนละ 2,000 บาท ส่วนผู้ป่วยใน จ่ายให้เท่าที่จ่ายจริงไม่เกิน 4,000 บาท

เงินบำนาญชราภาพ จะจ่ายให้ผู้ประกันตนที่จ่ายเงินสมทบครบตามเงื่อนไขข้างต้น โดยผู้รับบำนาญจะได้รับบำนาญในอัตราร้อยละ 20 ค่าจ้างเฉลี่ย 60 เดือนสุดท้าย และหากจ่ายเงินสมทบเกิน 180 เดือน ก็จะได้รับบำนาญเพิ่มขึ้นอีกในอัตราร้อยละ 1.5 สำหรับการจ่ายเงินสมทบทุก 12 เดือนที่จ่ายเกินจาก 180 เดือน

เงินบำเหน็จชราภาพ จะจ่ายให้ใน 2 กรณีคือ

- (1) กรณีที่อายุครบ 55 ปีบริบูรณ์ ได้จ่ายเงินสมทบมาแล้วไม่น้อยกว่า 12 เดือนแต่ไม่ถึง 180 เดือนจะได้รับเงินก่อนมีจำนวนเท่ากับเงินสมทบที่ผู้ประกันตนและนายจ้างได้จ่ายเข้ามาพร้อมผลประโยชน์ตอบแทน ส่วนคนที่จ่ายเงินสมทบไม่ถึง 12 เดือนจะได้รับเฉพาะเงินก่อนในส่วนที่ผู้ประกันตนได้จ่ายสมทบเข้ามา
- (2) กรณีที่ผู้รับบำนาญเสียชีวิตภายใน 60 เดือนนับแต่เดือนที่มีสิทธิได้รับบำนาญชราภาพ จะได้รับเงินก่อนเป็นจำนวน 10 เท่าของเงินบำนาญชราภาพที่ได้รับคราวสุดท้ายก่อนเสียชีวิต

2.7 การว่างงาน

ประโยชน์ทดแทนกรณีว่างงาน ประกอบด้วย ประโยชน์ทดแทนในรูปของตัวเงิน บริการจัดหางานและการฝึกอาชีพในระหว่างที่ว่างงาน โดยผู้มีสิทธิจะต้องจ่ายเงินสมทบกรณีว่างงานไม่น้อยกว่า 6 เดือนใน 15 เดือนก่อนการว่างงาน และอยู่ในเงื่อนไขตามที่กำหนด เช่น ไปขึ้นทะเบียนผู้ว่างงานที่สำนักงานจัดหางานของรัฐภายใน 30 วันนับแต่วันที่ว่างงาน

ประโยชน์ทดแทนในรูปตัวเงิน จะจ่ายเป็นเงินทดแทนระหว่างการว่างงานเป็นจำนวนที่ขึ้นอยู่กับลักษณะการว่างงาน คือ (1) กรณีถูกเลิกจ้าง จะได้รับในอัตราร้อยละ 50 ของค่าจ้างรายวัน ปีละไม่เกิน 180 วัน (2) กรณีลาออกจากการงานหรือสิ้นสุดสัญญาจ้างที่มีกำหนดระยะเวลาการจ้างไว้แน่นอน จะได้รับในอัตราร้อยละ 30 ของค่าจ้างรายวัน ปีละไม่เกิน 90 วัน

สิทธิประโยชน์ภายใต้พระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ.2537

2.8 การประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยอันเนื่องมาจากการทำงาน

ลูกจ้างที่ประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยเนื่องมาจากการทำงาน จะได้รับเงินทดแทน ประกอบด้วย ค่ารักษายาบาล ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพในการทำงานภายหลังการประสบอันตรายและบริการฟื้นฟู ค่าทดแทนกรณีสูญเสียอวัยวะหรือสมรรถภาพในการทำงานของอวัยวะบางส่วน ค่าทดแทนกรณีทุพพลภาพ ค่าทดแทนกรณีไม่สามารถทำงานได้ติดต่อกันเกิน 3 ขึ้นไป ค่าทำศพและค่าทดแทนกรณีเสียชีวิตหรือสูญหาย

ค่ารักษายาบาล ค่าฟื้นฟู ที่ผู้มีสิทธิได้รับเป็นไปตามอัตราที่ประกาศกำหนดในกระทรวง โดยค่ารักษายาบาลสูงสุดไม่เกิน 300,000 บาท ค่าฟื้นฟู สูงสุดไม่เกิน 40,000 บาท สำหรับประเภทของการสูญเสียอวัยวะ และประเภทของการทุพพลภาพ รวมทั้งระยะเวลาที่ผู้มีสิทธิจะได้รับค่าทดแทน

ดังกล่าว เป็นไปตามประกาศกระทรวงแรงงาน โดยอัตราค่าทดแทนจะอยู่ที่ร้อยละ 60 ของค่าจ้างรายเดือน ส่วนจะได้รับเป็นระยะเวลาเท่าใดแล้วแต่กรณี

การพิจารณาว่าลูกจ้างเป็นผู้ทุพพลภาพหรือไม่นั้น ใช้เกณฑ์การสูญเสียสมรรถภาพของอวัยวะว่าเกินกว่าร้อยละ 60 ของสมรรถภาพทั้งร่างกายหรือไม่ (แตกต่างจากการพิจารณาผู้ทุพพลภาพภายใต้พระราชบัญญัติประกันสังคม ซึ่งพิจารณาเกณฑ์การสูญเสีย ที่ร้อยละ 50 ขึ้นไป) หรือมีการสูญเสีย ใน 6 ประเภทของการทุพพลภาพตามประกาศกระทรวงแรงงาน คือ

- (1) ขาขาด 2 ข้าง
- (2) มือหนึ่งข้าง กับเท้าหนึ่งข้าง
- (3) มือขาด 2 ข้าง
- (4) สูญเสียลูกตา 2 ข้าง หรือสูญเสียลูกตาข้างหนึ่งกับสูญเสียสมรรถภาพในการมองเห็นตั้งแต่ 3/60 หรือมากกว่าของตาอีกข้างหนึ่ง หรือสูญเสียสมรรถภาพในการมองเห็นร้อยละ 90 ขึ้นไป หรือเสียความสามารถในการมองเห็นตั้งแต่ 3/60 หรือมากกว่าของตาทั้งสองข้าง
- (5) ประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยที่ศีรษะ และ/หรือกระดูกสันหลัง เป็นเหตุให้สูญเสียสมรรถภาพในการทำงานโดยสิ้นเชิงของ ขาทั้ง 2 ข้าง หรือ มือข้างหนึ่งกับเท้าข้างหนึ่ง หรือ มือทั้ง 2 ข้าง
- (6) ประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยที่ศีรษะ เป็นเหตุให้เกิดความผิดปกติของความรู้สึกตัว และหรือจิตฟั่นเฟือน เป็นเหตุให้ไม่สามารถปฏิบัติงานได้ และไม่สามารถรักษาให้หายได้ หรือวิกลจริต

3. ความแตกต่างในการได้รับสิทธิประโยชน์ของผู้ประกันตนแต่ละประเภท

สืบเนื่องจากผู้ประกันตนตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 จำแนกออกเป็น 3 ประเภท คือ ลูกจ้างในสถานประกอบการ บุคคลที่พ้นสภาพการเป็นลูกจ้างและได้ประกันตนต่อ และบุคคลทั่วไปที่ไม่ใช่ลูกจ้าง ดังนั้น การจ่ายเงินสมทบและประโยชน์ทดแทนที่ผู้ประกันตนทั้งสามประเภทนี้จะได้รับจึงมีความแตกต่างกัน ดังตารางที่ 1 และตารางที่ 2

ตารางที่ 1-1 เปรียบเทียบสิทธิประโยชน์ และจำนวนผู้ประกันตน จำแนกตามประเภทผู้ประกันตน ณ ก.ย. 2553

		ผู้ประกันตน ม.33	ผู้ประกันตน ม.39*	ผู้ประกันตน ม. 40
ความครอบคลุม		ลูกจ้างในสถานประกอบการที่มีลูกจ้าง 1 คนขึ้นไป	บุคคลที่เคยเป็นผู้ประกันตน ม. 33 มาก่อน	บุคคลทั่วไปที่ไม่มีสิทธิเป็นผู้ประกันตน ม.33 หรือ ม.39 รวมถึงผู้ประกอบการอาชีพอิสระ
การเข้าร่วมในโครงการ		บังคับตามกฎหมาย	สมัครใจ	สมัครใจ
เงินสมทบ	ผู้ประกันตน	5%	432 บาท/เดือน	3,360 บาท/ปี
	นายจ้าง	5%	-	-
	รัฐบาล	2.75%	120 บาท/เดือน	-
ประโยชน์ทดแทน	เจ็บป่วย	✓	✓	-
	ทุพพลภาพ	✓	✓	✓
	ตาย	✓	✓	✓
	คลอดบุตร	✓	✓	✓
	สงเคราะห์บุตร	✓	✓	-
	ชราภาพ	✓	✓	-
	ว่างงาน	✓	-	-

ปรับจาก ILO,2004

สำหรับเงื่อนไขแห่งการเกิดสิทธิของผู้ประกันตนมาตรา 33 และมาตรา 39 จะไม่ต่างกัน เนื่องจากผู้ประกันตนมาตรา 39 จะได้สิทธิต่อเนื่องจากการเป็นผู้ประกันตนมาตรา 33 ส่วนผู้ประกันตนมาตรา 40 จะมีความแตกต่างออกไปดังนี้

ตารางที่ 1-2 เปรียบเทียบอัตราประโยชน์ทดแทน (กรณีคลอดบุตร ทูพพลภาพ ตาย) และเงื่อนไขการเกิดสิทธิของผู้ประกันตนมาตรา 40 มาตรา 39 และมาตรา 33

ประเภท ประโยชน์ ทดแทน	ผู้ประกันตน มาตรา 40		ผู้ประกันตนมาตรา 33, 39	
	วงเงิน	เงื่อนไข	วงเงิน	เงื่อนไข
คลอดบุตร	ค่าคลอดเหมาจ่าย 3,000 บาท/ครั้ง ให้ผู้ประกันตน หรือคู่สมรส คนละไม่เกิน 2 ครั้ง	เป็นผู้ประกันตน ไม่น้อยกว่า 9 เดือนติดต่อกัน	ค่าคลอดเหมาจ่าย 13,000 เงินทดแทนการขาดรายได้ 50% ของค่าจ้างเฉลี่ย	จ่ายเงินสมทบ 7 เดือนใน 15 เดือน ก่อนวันรับบริการทางการแพทย์
ทูพพลภาพ	ค่ารักษาพยาบาลตามอาการทูพพลภาพ เท่าที่จ่ายจริงไม่เกิน 1,000 บาทต่อเดือน	เป็นผู้ประกันตน ไม่น้อยกว่า 36 เดือนติดต่อกัน	ค่ารักษาสูงสุดไม่เกิน 4,000 บาท/เดือน และค่าพาหนะเหมาจ่าย 500 บาท/เดือน	จ่ายเงินสมทบ 3 เดือนใน 15 เดือน
	เงินทดแทนการขาดรายได้ 50% ของค่าจ้างขั้นต่ำรายวันอัตราสูงสุดจ่ายให้ 15 ปี		เงินทดแทนการขาดรายได้ 50% ของค่าจ้างเฉลี่ยตลอดชีวิต	
ตาย	ค่าทำศพ 100 เท่าของค่าจ้างขั้นต่ำรายวัน	ตายด้วยอุบัติเหตุ ได้รับสิทธิทันที	ค่าทำศพ 40,000 บาท	จ่ายเงินสมทบ 1 เดือนใน 6 เดือน
		ตายด้วยสาเหตุอื่น จะมีสิทธิหลังจากเดือนที่ได้จ่ายเงินสมทบแล้ว	เงินสงเคราะห์ทายาทอีกจำนวนหนึ่ง	

ภาคผนวก 2 จำนวนวันนอนเฉลี่ย ตามเพศ และอายุ

ตาราง 2-1 จำนวนวันนอนเฉลี่ย ตามเพศ และอายุ คำนวณจากข้อมูลหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า

อายุ	เพศชาย		เพศหญิง	
	นอนอย่างน้อย 2 วัน	ไม่มีเงื่อนไขการนอน	นอนอย่างน้อย 2 วัน	ไม่มีเงื่อนไขการนอน
15	4	5	3	5
16	4	5	3	5
17	4	5	3	4
18	5	5	3	5
19	5	5	3	5
20	5	5	3	5
21	5	5	3	5
22	5	5	3	5
23	5	5	3	5
24	6	5	3	5
25	6	5	3	5
26	6	5	3	5
27	6	5	3	5
28	6	5	3	5
29	6	6	3	5
30	6	6	3	5
31	6	6	3	4
32	6	6	3	4
33	6	6	3	4
34	6	7	4	4
35	6	7	4	4
36	6	7	4	4
37	6	7	4	4
38	6	7	4	4
39	6	7	4	4
40	6	7	4	4
41	6	7	4	4
42	5	7	4	4
43	6	8	4	4
44	6	8	4	5
45	6	8	4	5
46	6	8	4	5
47	5	8	4	5
48	6	8	5	5
49	6	8	5	5
50	5	7	5	5
51	6	7	5	5
52	5	7	5	5
53	5	7	5	5
54	5	7	5	6
55	5	7	5	6
56	5	7	5	6
57	5	7	5	6
58	5	7	5	6
59	5	7	5	6
60	5	7	5	6

ภาคผนวก 3 การประมาณการสถานะทางการเงิน

ตารางที่ 3-1 การประมาณการสถานะทางการเงินของสถานการณ์ที่ 1 (กรณีทดแทนรายได้ วันละ 200 บาท (นอนใน รพ.ตั้งแต่ 2 วันขึ้นไป ไม่เกิน 20 วันต่อปี) และกรณีทุพพลภาพ 1,000 บาท เป็นเวลา 15 ปี และอายุไม่เกิน 60 ปี)

ปี พ.ศ.	2554	2557	2560	2563	2566	2568
1. จำนวนผู้ประกันตน	300,000	1,200,000	2,100,000	3,000,000	3,900,000	4,500,000
2. รายได้ทั้งหมด (หน่วย : ล้านบาท)	218	897	1,613	2,365	3,153	3,703
2.1 รายได้เงินสมทบ	216	864	1,512	2,160	2,808	3,240
2.2 รายได้จากการลงทุน	2	33	101	205	345	463
3. ค่าใช้จ่ายทั้งหมด (หน่วย : ล้านบาท)	73	337	646	1,000	1,334	1,532
3.1 ค่าใช้จ่ายผลประโยชน์	52	250	494	784	1,053	1,208
กรณีเงินทดแทนรายได้	33	161	334	553	759	884
กรณีทุพพลภาพ จ่าย15 ปี และอายุไม่เกิน 60 ปี	2	27	53	76	83	81
กรณีเสียชีวิต	17	63	107	155	210	243
3.2 ค่าบริหารจัดการ	22	86	151	216	281	324
4. รายรับ- ค่าใช้จ่าย (หน่วย : ล้านบาท)	145	561	968	1,365	1,819	2,171
5. เงินสำรองปลายปี (หน่วย : ล้านบาท)						
5.1 เงินสำรองสำหรับหนี้สินผูกพัน กรณีทุพพลภาพ	102	1,165	3,455	7,028	12,043	16,302
5.2 เงินสำรองไม่มีภาระหนี้สินผูกพัน	145	1,411	3,910	7,609	12,576	16,739
6. สัดส่วนเงินสำรอง	2	4	6	8	9	11

ตารางที่ 3-2 การประมาณการสถานะทางการเงินของสถานการณ์ที่ 2 (กรณีทดแทนรายได้ วันละ 200 บาท (ไม่จำกัดวันนอนใน รพ.) และกรณีทุพพลภาพ 1,000 บาท เป็นเวลา 15 ปี และอายุไม่เกิน 60 ปี)

ปี พ.ศ.	2554	2557	2560	2563	2566	2568
1. จำนวนผู้ประกันตน	300,000	1,200,000	2,100,000	3,000,000	3,900,000	4,500,000
2. รายได้ทั้งหมด (หน่วย : ล้านบาท)	218	897	1,613	2,364	3,150	3,698
2.1 รายได้เงินสมทบ	216	864	1,512	2,160	2,808	3,240
2.2 รายได้จากการลงทุน	2	33	101	204	342	458
3. ค่าใช้จ่ายทั้งหมด (หน่วย : ล้านบาท)	73	336	649	1,013	1,360	1,569
3.1 ค่าใช้จ่ายผลประโยชน์	51	250	497	797	1,079	1,245
กรณีเงินทดแทนรายได้	32	160	336	565	785	921
กรณีทุพพลภาพ จ่าย 15 ปี และอายุไม่เกิน 60 ปี	2	27	53	76	83	81
กรณีเสียชีวิต	17	63	107	155	210	243
3.2 ค่าบริหารจัดการ	22	86	151	216	281	324
4. รายรับ- ค่าใช้จ่าย (หน่วย : ล้านบาท)	146	561	965	1,351	1,791	2,129
5. เงินสำรองปลายปี (หน่วย : ล้านบาท)						
5.1 เงินสำรองสำหรับหนี้สินผูกพัน กรณีทุพพลภาพ	103	1,168	3,454	6,998	11,944	16,127
5.2 เงินสำรองไม่มีภาระหนี้สินผูกพัน	146	1,414	3,909	7,580	12,478	16,564
6. สัดส่วนเงินสำรอง	2	4	6	7	9	11

ตารางที่ 3-3 การประมาณการสถานะทางการเงินของสถานการณ์ที่ 3 (กรณีทดแทนรายได้ วันละ 200 บาท (ไม่จำกัดวันนอนใน รพ.) และกรณีทุพพลภาพ 1,000 บาท เป็นเวลา 15 ปี)

ปี พ.ศ.	2554	2557	2560	2563	2566	2568
1. จำนวนผู้ประกันตน	300,000	1,200,000	2,100,000	3,000,000	3,900,000	4,500,000
2. รายได้ทั้งหมด (หน่วย : ล้านบาท)	218	897	1,613	2,364	3,149	3,696
2.1 รายได้เงินสมทบ	216	864	1,512	2,160	2,808	3,240
2.2 รายได้จากการลงทุน	2	33	101	204	341	456
3. ค่าใช้จ่ายทั้งหมด (หน่วย : ล้านบาท)	73	337	651	1,019	1,372	1,586
3.1 ค่าใช้จ่ายผลประโยชน์	51	250	500	803	1,091	1,262
กรณีเงินทดแทนรายได้	32	160	336	565	785	921
กรณีทุพพลภาพ จ่าย 15 ปี	2	27	56	82	96	98
กรณีเสียชีวิต	17	63	107	155	210	243
3.2 ค่าบริหารจัดการ	22	86	151	216	281	324
4. รายรับ- ค่าใช้จ่าย (หน่วย : ล้านบาท)	146	561	962	1,345	1,777	2,109
5. เงินสำรองปลายปี (หน่วย : ล้านบาท)						
5.1 เงินสำรองสำหรับหนี้สินผูกพัน กรณีทุพพลภาพ	96	1,120	3,344	6,810	11,674	15,802
5.2 เงินสำรองไม่มีภาระหนี้สินผูกพัน	146	1,413	3,903	7,558	12,422	16,472
6. สัดส่วนเงินสำรอง	2	4	6	7	9	10